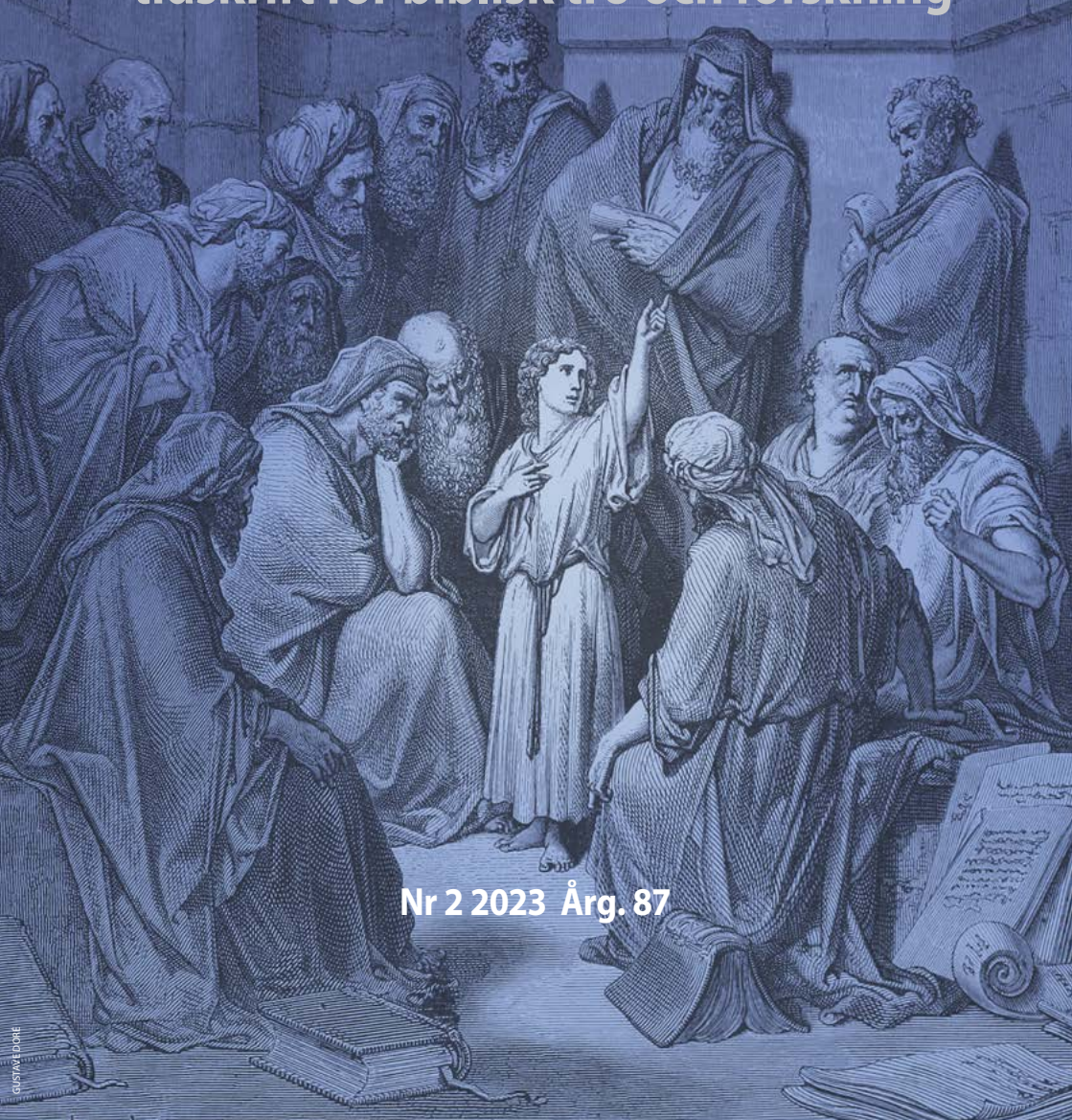

Biblicum

– tidskrift för biblisk tro och forskning

Nr 2 2023 Årg. 87

INNEHÅLL

Redaktionellt	49
Guds tecken och under	50
Jesus och domen – del 1 (Matt 24).....	58
Gudsfruktan och barnmorskorna Shifra och Pua	65
Profeten och statsmannen Daniel	71
Hur ska 1 Tim 2:12 tolkas?	79
Skilsmässa och omgifte – ännu en gång.....	84
Frågor och svar	91
Utblick över samtiden	93

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Ingvar Adriansson

Redaktör: Seth Erlandsson

Redaktion är Stiftelsens styrelse: Egil Edvardsen (ordf, Ålgård), Seth Erlandsson (vice ordf), Västerås, Ingvar Adriansson (verks.ledare, Värnamo), Thomas Erlandsson (kassaförvaltare, Svärtinge), Tor Jakob Welde (Nesttun) och Ola Österbacka (sekreterare), samt för layout mm Kjell Petter Bakken.

Tidskriften utkommer med fyra nummer per år.

Prenumerationspris: 250 svenska kr (stud. 150 kr)

Prenumeranter i Norge: 290 norska kr (stud. 200 NOK)

Prenumeranter i Danmark: 270 danska kr (stud. 190 DKK)

Prenumeranter i Finland och övriga Europa: 36 Euro (stud. 25 EUR)

Våra porto- och emballagekostnader för fyra nummer (som är inkluderat i pren. priset) är inom Sverige 60 kr och utanför Sverige 110 kr.

Prenumerationer och gåvor betalas enligt något av följande alternativ:

Inom Sverige:

Bankgiro 251-4701

Swish 123 626 9633

Handelsbanken, clearing: 6806, kontonummer: 305 320 718

Utanför Sverige används eurobetalning:

IBAN: SE34 6000 0000 0003 0532 0718, BIC/SWIFT: HANDSESS

Redaktionens adress:

Seth Erlandsson, Vitmåragatan 9 B, SE-722 26 Västerås

E-post: seth.erlandsson@biblicum.se

Tidskriftens expedition:

Biblicum, Hantverkaregatan 8 B, SE-341 36 Ljungby

Webbplats: www.biblicum.se; webbutik: forlag.biblicum.se

Beställningar även per e-post: biblicum@biblicum.se

Verksamhetsledare: Ingvar Adriansson, tfn +46 70 393 8127

Förlagssekreterare; Elaine Svensson; förlagsassistenter: Eivor och Kerstin Waljö

Personliga e-postadresser (även styrelsen): fornamn.efternamn@biblicum.se

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

2/2023

REDAKTIONELLT

Redan när vi betraktar Guds skapelse borde vi förstå hur mäktig, stor och vis Gud är. Kung David skriver: ”När jag ser din himmel, dina fingrars verk, månen och stjärnorna som du har skapat – vad är då en människa att du tänker på henne?” (Ps 8:4f). Hur förunderligt är det inte att Gud bryr sig om oss människor så mycket, att han genom Mose och profeterna har uppenbarat en frälsning som bara han kan genomföra genom sin utlovade Messias, sin enfödde Son? Hur förunderligt är det inte att de mänskligt sett omöjliga frälsningslöftena att besegra döden och sona alla våra synder har uppfyllts genom gudamänniskan Jesus Kristus, omöjliga att bortförklara, tydligt omvittnade av apostlarna?

I det här numret av vår tidskrift lyfter vi bl a fram

- hur ofattbart stora och mänskligt sett omöjliga Guds under är
- hur tydlig och säker Guds undervisning är om denna tidsålders slut, Kristi återkomst och den yttersta domen
- hur lärorikt det är att se dagens laglöshet och massdödande av foster i ljuset av barnmorskorna Shifras och Puas gudsfruktan
- hur inspirerande det är att närmare lära känna Daniels gudstro och livsöde
- hur Guds skapelseordning ska tillämpas när det gäller man och kvinna.

Det är vår förhoppning att även detta nummer ska bli till hjälp när det gäller vad Bibeln verkligen lär och ge rikt andligt utbyte. Tack för ert stöd och för att ni prenumererar!

Red.

Guds tecken och under¹

Guds storhet och makt

Guds under och tecken är ett vittnesbörd om Guds storhet och makt. Redan Bibelns första kapitel, som innehåller *Guds uppenbarelse om begynnelsen* när världen blev till, visar *hur ofattbar stor, vis och mäktig Gud är*. HERREN är helt unik, inte en människoskapelse, inte en from idé, utan den ende sanne och levande Guden som inte har någon början och något slut. *Han är ett ofattbart under och han gör under*. Därför är också hans evige Son ett under, han som ska födas som en avkomling till David för att bli människornas Frälsare. Han får namnet "Under" och "Mäktig Gud" i Jesajas profetia om hans människoblivande (Jes 9:6). I sitt sluttal till Israel strax före sin död inledde Mose sin bön med orden: "Herre GUD, du har börjat att låta din tjänare *se din storhet och din starka hand*. *Vilken gud i himlen eller på jorden kan göra sådana verk och sådana väldiga gärningar som du?*" (5 Mos 3:24).

Det omöjliga enligt naturlagarna

Många tänker: De under som Bibeln berättar om kan inte ha hänt. Det är bara fromma utbroderingar utan verklighetsbakgrund, för allt måste ha naturliga förklaringar. Då glömmar man att *själva skapelsen är ett Guds under och att Gud inte är begränsad av de naturlagar som han nedlagt i sin skapelse*. Före världens tillblivelse existerade bara den ende sanne och levande Guden, den treenige. Då fanns ingen materia, ingenting att skapa av. Gud skapade av intet *genom sitt Ord*, "himlen och jorden med hela sin härskara" (1 Mos 2:1). "Himlen är skapad genom HERRENS ord, hela dess här genom hans muns ande", skriver psalmisten (Ps 33:6). Men detta är ju omöjligt! Javisst, men inte för Gud! "För Gud är allting möjligt", vilket också gäller vår frälsning. "Vem kan då bli frälst?" frågade sig Jesu åhörare, när Jesus klargjorde för dem att det för en människa

---

1 Föredrag hållet vid Biblicumdag i Norrköping den 22 april 2023.

är lika omöjligt att frälsa sig själv som för en kamel att komma igenom ett nålsöga (Matt 19:26). Frälsningen är helt och hållet Guds verk, av nåd allena genom Guds Son allena. Vore Gud inte undrens Gud som gör det omöjliga, ja, då kunde ingen bli frälst.

Observera att Skaparens ofattbara under *kan ses och studeras av alla människor*, alltså inte bara av dem som förtröstar på och ärar Gud. *Lyft blicken mot höjden och se: Vem har skapat allt detta?* frågar Jesaja. *Det är han som för fram härskaran däruppe i räknade skaror* (Jes 40:26). *Ända från världens skapelse syns och uppfattas hans osynliga egenskaper, hans eviga makt och gudomliga natur genom de verk han har skapat. Därför är de utan ursäkt*, skriver Paulus (Rom 1:20). Det är dårskap att inte inse att det finns en oändligt vis och mäktig Skapare, att i stället tro att skapelsen har kommit till utan någon övernaturlig Skapare, kommit till av sig själv genom en oändligt lång utvecklingsprocess som endast styrs av inomvärldsliga krafter och naturlagar. ”Dåren säger i sitt hjärta: Det finns ingen Gud” (Ps 14:1).

Genom att förkasta den ende sanne Guden och hans ord förkastas också det enda som kan upptända tro, evangeliet om försoningen med Gud genom Guds Son, Jesus Kristus. Otron, att inte genom den bibliska uppenbarelse se hur stor och nådig Gud är och inte förtrösta på honom, är helt och hållet människans fel, tron däremot är helt och hållet Guds verk genom Ordet. Att bara räkna med det som är möjligt enligt mänsklig bedömning och enligt naturlagarna, det är ett stort misstag, både när det gäller skapelsen och frälsningen. Skapelsen kan inte skapa sig själv, den är ett under, och frälsningen är också ett under. Det som är totalt omöjligt att åstadkomma, det gjorde undrens Gud *färdigt och fullkomligt* redan under skapelseveckan då Gud skapade världen. *Gud såg på allt som han hade gjort, och se, det var mycket gott*” (1 Mos 1:31). Likaså är frälsningen en *färdig* gåva. Den i GT utlovade frälsningen *fullbordades* av Jesus på korset när han ställföreträdande gav sitt liv för oss och sa: ”Det är fullbordat” (Joh 19:30).

Några exempel på att Gud gör och kan göra det omöjliga

Att Gud är undrens Gud går som en röd tråd genom hela Bibeln. Han visar sin storhet genom att göra det som mänskligt sett är omöjligt. Han visar också sin storhet genom att både *förutsäga* och *styra* historiens gång, ja även väder och vind. Han förutsade för Noa att den världsvida syndafloden skulle drabba allt levande på jorden pga människornas till-

tagande ondska och syndiga leverne (1 Mos 6:12–13). Runt om på hela jorden syns tydligt att den förutsagda syndafloden med den massbegravning den orsakade verkligen har ägt rum. Gud förutsade för Abraham att hans efterkommande skulle komma att bo som främlingar i Egypten, att man där skulle göra dem till slavar, men att de ”i fjärde släktledet” skulle återvända till Kanaans land (1 Mos 15:13ff). Det hände också. Han förutsade för Egyptens farao i drömmar som Josef fick förmågan att tyda att det skulle komma sju år med rikliga skördar och därefter sju hungerrår (1 Mos 41). Precis så blev det.

Gud lovar det omöjliga: Till Abraham sa han: ”Jag ska göra dig till ett stort folk. . . I dig ska jordens alla släkten bli välsignade” (1 Mos 12:2–3). Men Abram fick vänta på löftets uppfyllelse. Han sa till Gud efter en tid: ”Jag går barnlös bort . . . mig har du inte gett någon avkomling” (1 Mos 15:2–3). Då förnyade Gud sitt löfte. Han sa till Abram: ”Se upp mot himlen och räkna stjärnorna, om du kan räkna dem. . . Så ska din avkomma bli.” Detta var ju totalt omöjligt. Men Guds löftesord skapade hos Abraham tro på det omöjliga: ”Abram trodde på HERREN, och han räknade honom det till rättfärdighet” (1 Mos 15:5–6).

Genom prövningar ville Gud stärka Abrahams tro på det omöjliga. Därför lät han Abraham förbli barnlös under lång tid. Men när han var 99 år förnyade Gud på nytt sitt löfte: ”Du ska bli far till många folk. Jag ska göra dig mycket fruktsam och låta folkslag komma från dig” (1 Mos 17:5–6). ”Jag ska ge dig en son med Sara.” Då föll Abraham ner mot marken och sa för sig själv: ”Ska det födas barn åt en man som är hundra år? Och ska Sara föda barn, hon som är nittio år?” (v 16–17). Gud sa till Abraham: ”Jag kommer tillbaka till dig nästa år vid denna tid, och se, då ska din hustru Sara ha en son” (18:10). Så skedde. För Gud är ingenting omöjligt.

Gud befriade Israels barn från trældomen i Egypten genom stora under. Hur? ”Han sände Mose, sin tjänare, och Aron som han utvalt. De gjorde hans tecken bland dem och under i Hams land” (Ps 105:26–27). I samband med det tionde undret, då allt förstfött i Egyptens land dog, räddades Israels barn helt mirakulöst genom det felfria årsgamla påskalammets blod, en förebild för Jesu, Guds Lamms, blod. De kunde äntligen lämna träldomslandet, en förebild för befrielsen från syndens slaveri. ”HERREN gick framför dem, om dagen i en molnplare för att visa dem vägen och om natten i en eldplare för att ge dem ljus” (2 Mos 13:21).

Men när Gud prövade Israels barns tillit till honom genom att låta dem vända ned på en väg som gjorde dem till ett lätt byte för de följande egyptierna, instängda som de nu var framför Röda havet, då trodde de att de var räddningslöst förlorade: "Det hade varit bättre för oss att tjäna egyptierna än att dö här i öknen" (2 Mos 14:12). Psalmisten sammanfattar: "Våra fäder i Egypten tog inte lärdom av dina under, *de tänkte inte på dina många nådegärningar* utan gjorde uppror vid havet, vid Röda havet. Men *han frälste dem för sitt namns skull, för att göra sin makt känd*" (Ps 106:7f). Mose sa till folket: "Var inte rädda! Stanna upp och *bevittna den frälsning* som HERREN i dag ska ge er. . . HERREN ska strida för er, och ni ska hålla er stilla" (2 Mos 14:13f). Det omöjliga skedde: Med Mose stav lät Gud klyva det väldiga havet så att Israels barn kunde gå rakt genom det på torr mark. "Vattnet stod som en mur till höger och vänster om dem" (v 16, 22).

Fastän Israels barn gång på gång *fick bevittna Guds makt att göra under*, så gjorde de ändå ständigt uppror mot Gud. De ville t o m stena Mose och Aron. HERREN sa till Mose: "Hur länge ska detta folk förakta mig? Och *hur länge ska de vägra tro på mig trots alla de tecken jag har gjort bland dem?*" (4 Mos 14:10–11).

När Israels barn inte ville acceptera att Gud utvalt Levi stam som Guds särskilda tjänare vid tabernaklet och Aron som sin överstepräst, gjorde Gud följande under enligt 4 Mos 17: Han lät genom Mose hämta en stav från varje stam. *Den man som jag utväljer, hans stav ska grönska* (v 5), alltså något helt omöjligt. Mose la de tolv stavarna i "vittnesbördets tält". "Nästa dag gick Mose in i vittnesbördets tält, och se, *Arons stav för Levi hus grönskade, och den hade knoppar och utslagna blommor och mogna mandlar*" (v 8). Återigen ett bevis för att Gud inte är beroende av tid för att göra sina under. En torr stav kan inte grönska, hur lång tid den än får på sig. Dessutom: Arons stav bar t o m *utslagna blommor och mogna mandlar* dagen därpå! Alltså enligt naturens lagar något helt omöjligt. På samma sätt var det när Gud skapade världen. Han var inte beroende av lång tid och inte heller av skapelsematerial. "På sex dagar gjorde HERREN himlen och jorden och havet *och allt som är i dem*" (2 Mos 20:11). Hur kunde t ex vattnet vimla av olika slags levande varelser redan på den femte dagen och t o m av de stora havdjuren? Bara genom kraften i Guds befallningsord! (1 Mos 1:20f). Psalmisten sammanfattar skapelseundret med orden: "Gud sade och det blev till, han befälde och det stod där" (Ps 33:9).

Vid ett bröllop i Kana i Galileen förvandlade Jesus vattnet i sex hundra liter skrukor till gott vin i ett ögonblick. Alltså något helt omöjligt, men inte för Gud. Han kräver inte lång tid, varken för att skapa världen eller göra vatten till vin. Dessutom kan aldrig vatten bli vin hur länge man än väntar. Avguden *Kronos* (som betyder "Tid") kan varken skapa av ingenting eller förvandla vatten till vin. Ändå antar den ateistiska vetenskapen att Tiden (Kronos) på något sätt likt Gud kunde skapa vårt universum med en början för länge sedan och med hjälp av en sinnrik evolutionsmekanism. För 13 500 miljoner år sedan gissar man att det hela började. Denna tro predikas nu ständigt i skolor och media, för den anses vara den enda rimliga sanningen för en ateistisk vetenskap.

Det stora undret, att synderna verkligen var förlättna när Jesus sa till den lame mannen: "Mitt barn, dina synder är förlättna" (Mark 2:5), det kunde man inte se utan bara tro. Utgick man ifrån att Jesus inte var Guds Son, då avfärdade man dessa Jesu ord som falska och en hädelse: "*Han hädar! Vem kan förlåta synder utom Gud?*" "Jesus förstod genast i sin ande att de tänkte så inom sig, och han sa till dem: *Varför tänker ni så i era hjärtan? Vad är lättast att säga till den lame: Dina synder är förlättna, eller att säga: Res dig, ta din bädd och gå?*" (Mark 2:6ff). De skriftlärda som inte trodde att Jesus var både Gud och människa, tänkte nog: Det är lättare att *påstå* att synderna är förlättna, för ingen kan ju kolla att det är sant. Men att säga till en lam man: "Res dig, ta din bädd och gå", det kräver att något omöjligt verkligen sker *helt synligt*, nämligen att den lame mannen ställer sig upp. När det inte sker – och det kan ju inte ske – kan alla se vilken lögnare man är. Därför sa Jesus till dem: "*För att ni ska veta att Människosonen har makt på jorden att förlåta synder, säger jag dig* – och nu talade han till den lame: *Res dig, ta din bädd och gå hem!*" (v 10–11).

Det omöjliga skedde inför deras ögon, det som bara Gud kan göra! Nu kunde de *se* att Jesus verkligen gjorde det som bara Gud kan göra, det omöjliga. Jesus gjorde det som de skriftlärda menade var det som var svårast. Men egentligen var syndaförlåtelsen det svåraste. Den krävde att Jesus i allas vårt ställe led straffet för våra synder och fullkomligt uppfyllde Guds lag, och därmed besegrade döden och djävulen. Men otron har ett starkt grepp om människors sinnen. De flesta av Jesu landsmän, både skriftlärda och andra, vägrade tro att Jesus verkligen var Guds utsände Son, den utlovade Frälsaren. Johannes skriver: "Han kom till det som var hans eget, och hans egna tog inte emot honom. Men åt alla som

tog emot honom gav han rätten att bli Guds barn, åt dem som tror på hans namn” (Joh 1:11–12).

Inför många ögon uppväckte Jesus Lasarus som ”hade legat fyra dagar i graven” (Joh 11:17). Johannes, en av de många ögonvittnena, berättar om vad som hände (Joh 11:38ff): Jesus gick fram till graven, ”en klippgrav med en sten för öppningen. Jesus sa: ’Ta bort stenen!’ Den dödes syster Marta sa då till honom: ’Herre, han luktar redan. Det är fjärde dagen.’ [Med andra ord: Att uppväcka honom till liv är för sent när han redan börjat ruttna.] Jesus sa till henne: ’Har jag inte sagt dig att om du tror ska du få se Guds härlighet?’ Då tog de bort stenen, och Jesus lyfte blicken mot himlen och sa: ’Far, jag prisar dig för att du hör mig. Jag vet att du alltid hör mig, men jag säger det för folket som står här, för att de ska tro att du har sänt mig. När han hade sagt detta, ropade han med hög röst: *’Lasarus, kom ut!’* Då kom den döde ut, med fötter och händer inlindade i bindlar och med ansiktet täckt av en duk. Jesus sa till dem: ’Gör honom fri och låt honom gå.’ Många judar som hade kommit till Maria och sett vad Jesus gjorde kom till tro på honom. Men några av dem gick till fariseerna och berättade för dem vad Jesus hade gjort. Översteprästerna och fariseerna kallade då samman Stora rådet och sa: *’Vad gör vi? Den här mannen gör många tecken. Låter vi honom hålla på så här kommer alla att tro på honom.’* Från den dagen bestämde de sig för att döda honom.”

Sex dagar före påsk kom Jesus tillbaka till Betania där Lasarus bodde, ”han som Jesus hade uppväckt från de döda” (Joh 12:1ff). Där ordnade de en festmåltid för Jesus och Lasarus var en av dem som låg till bords med honom. ”En stor mängd judar fick veta att Jesus var där, och de kom inte bara för Jesu skull utan också för att se Lasarus som han hade uppväckt från de döda. *Då bestämde sig översteprästerna för att döda även Lasarus, eftersom många judar lämnade dem för hans skull och trodde på Jesus.*” När undret, det omöjliga, hade skett inför så många ögon och inte kunde förnekas, måste beviset undanröjas. Så stark är otron, fiendskapen mot Gud.

Syndafallets följd: andlig blindhet

Fastän skapelsen vittnar så tydligt om Guds storhet och makt, präglas ändå människor av andlig blindhet pga synden som kommit in i världen. Synden förblindar. Paulus skriver om *alla människors tillstånd före trons upptändande*: ”I orättfärdighet försöker de undertrycka sanningen,

för det man kan veta om Gud är uppenbart bland dem, eftersom Gud har uppenbart det för dem” (Rom 1:18–19).

Genom vår ”orättfärdighet”, synden i oss, flyr vi bort från Gud, den ende som kan rädda oss från syndens och dödens makt. Det är tragiskt! Genom hela Bibeln, från Bibelns första bok till den sista, ser vi att *endast Gud kan ta bort otron och skapa tro*, en tillit till och gemenskap med Gud genom frälsningens under, Guds Sons ställföreträdande försörningsgärning. Därför uppmuntras människor om och om igen att *lyssna* till Guds ord, det enda som kan ta bort vår andliga blindhet. Syftet med Bibelns texter om ”Guds tecken och under” är att vi ska förstå hur stor och mäktig Gud är, att det är dårskap att misstro honom och hans förståelse. Lyssna till hans ord, det är *amen*, det är sanning! Tro och ta emot frälsningens oförtjänta gåva!

Tecknens huvudsyfte är att föra människor till tro på den ende Fräl-saren. Efter att ha redogjort för vem Jesus är och hur han fullbordat sin frälsningsgärning genom sin död och uppståndelse, skriver Johannes: ”Många andra *tecken* som inte är nerskrivna i denna bok gjorde Jesus inför sina lärjungar. Men dessa har blivit nerskrivna *för att ni ska tro att Jesus är Messias, Guds Son, och för att ni genom tron ska ha liv i hans namn*” (Joh 20:30–31).

Guds *under* är Gudsgärningar som är övernaturliga, dvs inte begränsade av naturlagar som Gud har nedlagt i sin skapelse. Utan Guds under kan ingen människa avlägsna sin otro. Utan Guds under kan ingen bli född på nytt: ”Den som inte blir född på nytt/ovanifrån kan inte se Guds rike” (Joh 3:3). Det är en oförtjänt gåva.

Det omöjliga förnekas även när det skett inför vittnen

Gud klöv Röda havet. Omöjligt! Men det skedde inför många vittnen. Arons torra stav grönskade med utslagna blommor och mogna mand-lar. Omöjligt! Men det skedde inför många vittnen. Jesus förvandlade 600 liter vatten till gott vin. Omöjligt!” Men det skedde inför många vittnen. Lasarus hade varit död i fyra dagar. Hans inre organ, hjärta och lungor var förstörda. Jesus uppväckte honom till liv igen. Omöjligt! Men det skedde inför många vittnen. Helt omöjligt.

Enligt otron är det också omöjligt att Jesus, precis som han förutsagt, uppstod från de döda på tredje dagen. Graven var tom fastän graven var väl bevakad. Jesus hade uppstått och visade sig för många. Omöjligt! Men det skedde. ”Han utlämnades pga våra synder och uppväcktes pga

vår rättfärdiggörelse” (Rom 4:25). Ändå måste hans uppståndelse från de döda förnekas. Detta glädjebudskap måste förkastas. En lögn som är lätt att genomskåda måste vara sann: att Jesu lärjungar kom och bröt sig in i graven fastän den var förseglad och bevakad, rövade bort Jesu döda kropp, gömde den på något ställe för att lura en hel värld och var beredda att dö för en sanning som de visste var en lögn! Alla apostlar utom Johannes led martyrdöden. *Hur kan man tro denna orimliga bortförklaring och samtidigt hävda att man bara accepterar rimliga ting?*

Otron kommer inte att bli mindre utan tvärtom tillta. Jesus sa: ”Ska Människosonen finna tron på jorden när han kommer?” (Luk 18:8). ”Folk ska resa sig mot folk och rike mot rike, och det ska bli svält och jordbävningar på många platser. . . Många falska profeter ska träda fram och bedra många, och eftersom laglösheten ökar kommer kärleken att kallna hos de flesta” (Matt 24:7–12). ”Hela världen är i den ondes våld” (1 Joh 5:19), skriver Johannes.

På den yttersta dagen ska Jesus komma åter i härlighet med sin makts änglar och helt mirakulöst samla alla människor till en slutlig dom, både levande och döda. ”Jordens alla folk ska jämra sig när de ser Människosonen komma på himlens moln med stor makt och härlighet” (Matt 24:30). Redan Daniel förutsade: ”De många som sover i mulden ska vakna, några till evigt liv och andra till förakt och evig skam” (Dan 12:2). Så säger den uppståndne: ”Jag var död, och se, jag lever i evigheters evighet. Och jag har nycklarna till döden och helvetet” (Upp 1:18). Jesus uppståndelse och fullbordade frälsningsgärning är mänskligt sett omöjlig! Men den har skett och det är vår stora tröst och glädje inför död och dom. ”Gud har inte sänt sin Son till världen för att döma världen, utan för att världen ska bli frälst genom honom. *Den som tror på honom blir inte dömd.* Men den som inte tror är redan dömd, eftersom han inte tror på Guds enfödde Sons namn” (Joh 3:17–18).

SE

Jesus och domen – del 1 (Matt 24)¹

av Egil Edvardsen

Vad säger Jesus om domen och domens dag? Jesus talar om den sista dagen i världshistorien först och främst i ett tal som han höll för sina lärjungar bara två dagar innan han skulle utlämnas för att bli korsfäst (Matt 26:2). Detta tal finner vi i Matt 24 (och i parallelltexterna Mark 13 och Luk 21) samt i Matt 25.

Som alltid är det viktigt att lägga märke till sammanhanget för en text. Jesus och lärjungarna är i Jerusalem och på tisdagen i stilla veckan har Jesus varit i templet för sista gången. När de är på väg ut ur staden och vandrar uppför Olivberget kan de se den storslagna tempelbyggnaden. Herodes den store hade startat arbetet med att restaurera templet mer än 40 år tidigare. Även om det ännu inte var fullbordat, var det en imponerande syn.

Det är förstäeligt att judarna och säkert också lärjungarna var imponerade och stolta över de vackra byggnaderna. Därför var det nog en chock för dem att få höra vad Jesus sade ska ske med hela detta vackra tempel. Han säger till dem: ”Ni ser allt detta? Jag säger er sanningen: Här ska inte lämnas sten på sten. Allt ska rivas ner” (Matt 24:2). Då frågade de honom: ”Säg oss: *När ska det ske?* Och vad blir tecknet på din återkomst och den här tidsålderns slut?” (Matt 24:3). Då svarade Jesus med detta tal i Matt 24.

I detta tal beskriver Jesus såväl ödeläggelsen av Jerusalem som världens slut och sin återkomst på världshistoriens sista dag, då han kommer för att döma alla människor. I sitt svar på frågan ”när ska det ske?” knyter Jesus samman ödeläggelsen år 70 e Kr med världens slut. Dessa två stora och förfärliga katastrofer är så nära sammanvävda i detta tal att de är som två trådar som är vävda samman till en. Det är inte alltid lätt att skilja mellan dem.

---

1 Del två kommer att handla om Matt 25.

Det är för övrigt inte bara här som *två framtida händelser flätas samman till en*. I ett tal till judarna beskriver Johannes Döparen Kristus och hans gärning. Då talar han både om den helige Andes utgjutande på Pingstdagen och den yttersta domen i samma andetag (Matt 3:11–12).

I den första delen av talet (**vers 4–14**) talar Jesus om en rad händelser som ska inträffa *före* den yttersta dagen. Det ska komma falska messiaspretendenter. Det ska komma profeter som ska bedra många. Stridslarm ska höras och rykten om krig. Svält och jordbävningar ska äga rum, kristna ska bli förföljda och ett stort avfall från den kristna tron ska ske. Laglöshet ska ta överhanden och kärleken ska kallna hos de flesta. Men trots allt detta negativa, trots falsk lära, förföljelse och avfall, ska evangeliet förkunnas. Jesus säger i vers 14: ”Och detta evangelium om riket ska förkunnas i hela världen till ett vittnesbörd för alla folk. Sedan ska slutet komma.”

Därefter talar Jesus i **verserna 15–22** om ”en tid av stor nöd” som ska inträffa när *”förödelsens styggelse”*, som profeten Daniel talar om, står på helig plats (v 15). Här anspelar Jesus på Daniels profetior i Dan 9:27; 11:31 och 12:11. I Mackabeerböckerna blir ”förödelsens styggelse” använt om ett hedniskt Zeussaltare som syrerikungen Antiochos IV Epifanes uppförde i templet i Jerusalem som ersättning för Guds altare. Det skedde år 168 f Kr. På detta sätt vanhelgade den hedniske kungen den heliga platsen. Denna handling var ett hedniskt övergrepp som står som symbol för en kommande katastrof. År 70 e Kr ödelade den romerske generalen Titus (senare kejsare) Jerusalem, brände ner templet och ställde upp en avgudabild för att håna judarna.

Den stora nödtid som det talas om är de svåra lidanden som romarna åsamkade det judiska folket i samband med att Jerusalem belägrades och staden ödelades. Enligt den judiske historieskrivaren Josefos (37–ca 100 e Kr) dog ca 1 100 000 judar som följd av romarnas grymheter. Men denna stora nöd är samtidigt en förebild för *den nöd och det motstånd som Guds folk får erfara* när de trofast förkunnar Guds ord till världen. På frågan ”vilka är de och varifärn kommer de?”, blir svaret i Uppenbarelseboken: ”Det är de som kommer ur den stora nöden. De har tvättat sina kläder och gjort dem vita i Lammets blod” (Upp 7:14).

I **verserna 23–31** talar Jesus på nytt om sluttiden och det som ska ske när ”Människosonen kommer på himmelens skyar med stor makt och härlighet” (v 30). Vi ser alltså hur Jesus i sina profetior växlar mellan att tala om något som är nära förestående och något som ligger längre

fram i tiden. Han ser ju i förväg både det som kommer att ske nära i tiden och det som ska ske vid tidens slut och undervisar om båda händelserna som om de sker samtidigt.

Varför talade Jesus om dessa två vitt skilda händelser, sin återkomst och dom och Jerusalems ödeläggelse, som om de skulle ske samtidigt? Det gjorde han eftersom den katastrofala händelsen som ödeläggelsen av Jerusalem innebar föregriper vad som ska ske vid tidens slut. I Skriften är det också andra stora katastrofer som används på det sättet. I Petrus Andra brev brukar han syndafloren och ödeläggelsen av Sodom och Gomorra som skuggbilder av vad som ska ske vid världens slut och den yttersta domen. Han skriver i 2 Pet 2:6: ”Städerna Sodom och Gomorra dömdes till undergång och lades i aska och gav så ett exempel på vad som väntar de gudlösa.” Andra exempel är den första ödeläggelsen av Jerusalem och templet genom kung Nebukadnessar och judarnas 70 år långa babyloniska fångenskap på 500-talet f Kr. Den helige Ande brukar dessa händelser för att undervisa oss om Guds dom över alla vantroende som föraktar Guds nåd. Och han brukar dem för att trösta alla de troende som hållit ut under tider av nöd och förakt.

Dubbla uppfyllelser

Det är inte ovanligt i Bibeln att en och samma profetia går i uppfyllelse på flera sätt och under skilda tider. Gud lovade till exempel kung David att han skulle få en avkomling som skulle sitta på hans kungatron: ”När din tid är slut och du vilar hos dina fäder ska jag efter dig upphöja din avkomling som ska utgå ur ditt liv, och jag ska befästa hans kungadöme. Han ska bygga ett hus åt mitt namn, och jag ska befästa hans kungatron för evigt” (2 Sam 7:12–13). Denna profetia blev delvis uppfylld i Salomo (1 Krön 22:6–10; 2 Krön 6:7–10) och i senare kungar som var avkomlingar till David (Ps 89:29–32): ”Och HERREN har hållit det löfte han gav, för jag har kommit i min far Davids ställe och sitter nu på Israels tron, så som HERREN lovade, och jag har byggt huset åt HERRENS, Israels Guds, namn” (2 Krön 6:10). ”Jag ska bevara min nåd mot honom för evigt, mitt förbund med honom ska stå fast. Jag ska låta hans ätt bestå i evighet och hans tron så länge himlen är till” (Ps 89:29–30). Profetian blev helt och fullt uppfylld först i Jesus Kristus: ”Du ska bli havande och föda en son, och du ska ge honom namnet Jesus. Han ska bli stor och kallas den Högstes Son, och Herren Gud ska ge honom hans fader

Davids tron. *Han ska vara kung över Jakobs hus för evigt, och hans rike ska aldrig ta slut*” (Luk 1:31–33).

Det är också vanligt i Bibeln att olika men *liknande händelser* kan förenas i *en profetia som om det vore fråga om en enda händelse*. Man talar om ”ett profetiskt perspektiv”. Topparna i ett bergsmassiv kan se ut som en enda bergstopp, när berget betraktas på avstånd. Det kan vara ett stort mellanrum mellan topparna, men dalen mellan dem upptäcker vi först när vi kommer närmare.

De gammaltestamentliga profeterna skiljde inte mellan Jesu första och andra ankomst. De såg framåt och såg att Gud skulle sända en Frälsare för människorna. Samtidigt såg de att domen skulle drabba dem som förkastade denna frälsningens gåva. Ett exempel är Malaki 3–4, där profeten talar om ”förbundets sändebud”, Messias första ankomst och hans förelöpare som ska bereda vägen för honom. I samma andetag talar han om domedagen: ”Vem kan uthärda den dag då han kommer” (3:1–2). ”Jag ska sända er profeten Elia innan HERRENS dag kommer, den stora och fruktansvärda” (4:5). Judarna trodde att Elia skulle komma tillbaka i de yttersta tiderna och då få människorna att vända om till Gud. Men enligt Jesus fick Malakis profetia om Elia sin uppfyllelse i förelöparen Johannes Döparen: ”Han är den Elia som skulle komma” (Matt 11:14). ”Jag säger er: Elia har redan kommit, och de kände inte igen honom utan gjorde med honom som de ville” (Matt 17:12). Redan innan Johannes blivit till i sin moders liv fick Sakarias, som skulle bli Johannes far, veta av ängeln Gabariel: ”Han ska gå före honom [HERREN] i *Elias ande och kraft*” (Luk 1:17).

Ett annat exempel är Joel 2:28–32 (3:1–5 i vissa översättningar), där Pingstdagen och domens dag omtalas som om de sker samtidigt. Verserna 28–29 citeras i Apg 2:17–18 av Petrus som en profetia om Andens utgjutande på Pingstdagen, medan verserna 30–32a, som Petrus också citerar (Apg 2:19–21), helt tydligt handlar om den yttersta dagen. Det är därför inte så märkligt att Jesus talar om Jerusalems ödeläggelse och världens slut samtidigt. Jerusalems ödeläggelse är ett förebud för och pekar fram emot vad som ska ske på den yttersta dagen. Det var ju också detta som lärjungarna hade frågat Jesus om (v 3).

Tecknen i verserna 4–14 kan sålunda gälla både det som skedde fram till Jerusalems ödeläggelse men också det som ska hända fram till ”änden”. Lärjungarna hade frågat Jesus om *tecknen* på hans ankomst vid

världens slut. Svaret han ger är bl a de ting som nämns i vers 4–14: förförelser och förföljelser, stridslarm och rykten om krig, svält och jordbävningar mm.

Det Jesus nämner i *verserna 15–22*, ”förödelsens styggelse” och ”den stora nöden”, kan som förebud för ändens tid gälla ting som skedde i förbindelse med romarnas grymheter mot det judiska folket. Men de får sin fulla uppfyllelse i Antikrist och sluttidens nöd. Paulus skriver till tesalonikerna om Antikrist: ”Låt ingen bedra er på något sätt. Först måste avfallet komma och laglöshetens människa träda fram, fördärvets son, motståndaren som förhäver sig över allt som kallas gud eller heligt så att han sätter sig i Guds tempel och säger sig vara Gud” (2 Tess 2:3–4). Vi har redan citerat Upp 7:14 där det talas om de troende som ”de som kommer ur den stora nöden. De har tvättat sina kläder och gjort dem vita i Lammets blod.”

Verserna 29–31 om solen som ska förmörkas och att månen inte längre ska ge sitt sken, att stjärnorna ska falla från himlen, att jordens alla folk ska jämra sig när de ser Människosonen komma på himlens skyar med stor makt och härlighet, att starkt basunljud ska höras, det kan inte handla om något annat än det som ska ske när Jesus kommer tillbaka på den sista dagen. Flera ställen i Nya testamentet är i samklang med Jesu ord: I Upp 6:12–13 kan vi läsa: ”Och jag såg när Lammet bröt det sjätte sigilliet. Då blev det en stor jordbävning. Solen blev svart som en sorgdräkt, och hela månen blev som blod. Himlens stjärnor föll ner på jorden, som när fikonträdet faller sina omogna frukter när det skakas av en kraftig vind.” I Upp 1:7 står: ”Se, han kommer med skyarna, och varje öga ska se honom, även de som genomborrat honom. Och jordens alla stammar ska jämra sig för hans skull. Ja, amen.” I 1 Tess 4:16 står: ”När en befallning ljuder, en ärkeängels röst och en Guds basun, då ska Herren själv komma ner från himlen.”

Verserna 14 och 34

Låt oss nu se på några verser i Matt 24 vars betydelse många har undrat över. Hur ska vers 14 förstås när Jesus där säger att evangeliet ska förkunnas i hela världen och ”*sedan ska slutet komma*”? Kan det betyda att slutet nu är nära? Några menar att evangeliet verkligen är i färd med att nå ut till alla folkslag, inte minst genom internet. Svaret är att det kan vi inte svara på. För om vi kunde veta när evangeliet blivit förkunnat för alla folkslag, så skulle vi också veta när änden kommer. Men vi vet av

Jesus ord, ”den dagen eller stunden känner ingen” (v 36). Vi vet bara att evangeliet ska fortsätta att bli förkunnat ända fram till den sista dagen trots falsk lära, förföljelse, motstånd och avfall. Kyrkans och de troendes uppdrag är att göra just detta, förkunna evangeliet rent och klart till frälsning för människor ända fram tills Jesus kommer tillbaka för att döma levande och döda.

Hur ska Matt 24:34 förstås? Jesus säger: ”Jag säger er sanningen: *Det här släktet* ska inte förgå förrän allt detta sker.” Vad menar Jesus med ”det här släktet”? Ordet släkt (på grek. *geneá*) kan betyda både ”släkt”, ”folk” och ”generation”. Det finns flera tolkningar av denna vers. Tolkningen är också beroende av hur man förstår vad som ligger i ”allt detta” som ska ske innan ”det här släktet” ska förgå.

1) Om ”allt detta” syftar på Jerusalems ödeläggelse som skedde cirka 40 år efter att Jesus sagt dessa ord, tolkar man det som en ”generation”. Allt detta blev uppfyllt på ett preliminärt sätt år 70 då Jerusalem blev ödelagt. Men som vi sett handlar inte Jesu profetior i Matt 24 bara om Jerusalems ödeläggelse. Därför är denna tolkning tvivelaktig.

2) Om ”allt detta” i stället handlar om Jesu andra ankomst, kan tolkningen bli att ”det här släktet” avser det judiska folket, att det inte ska gå under som folk innan Jesus kommer tillbaka. Detta har varit och är alltjämt den traditionella tolkningen bland vanliga kristna.

3) En tredje tolkning, som också kan ses som en utvidgning av den andra tolkningen, är att Jesus med ”det här släktet” talar om det här onda och otroende släktet som Jesus levde samtidigt med och som judarna på Jesu tid var en del av. Jesus benämnde ju otroende som ”ett ont och trolöst släkte” (Matt 16:4), ”detta fördärvade släkte som inte vill tro” (Matt 17:17) och ”det här trolösa och syndiga släktet” (Mark 8:38). Petrus säger till dem som kom till tro på Pingstdagen: ”Låt er frälsas från det här bortvända släktet” (Apg 2:40). Otron ska ju aldrig upphöra innan Jesus kommer tillbaka. Ända till den yttersta dagen kommer det att finnas ett syndigt och ont och otroende släkte.

Syftet med Jesu undervisning

Vad är syftet med Jesu undervisning om den sista tiden och hans återkomst? Hur ska vi kristna förhålla oss när vi läser Jesu ord om tecknen på den yttersta dagen och om allt det som ska hända innan Jesus kommer tillbaka? Jesus inflikar i sitt tal flera förmaningar som visar hur vi ska förhålla oss:

- ”Se till att ingen bedrar er!” (v 4, 23ff)
- ”Se till att ni inte blir skrämnda!” (v 6)
- ”Håll ut till slutet!” (v 13)
- ”Var därför vakna, för ni vet inte vilken dag er Herre kommer!” (v 42).

Det ska komma många falska profeter och lärare som ska försöka vilseföra de troende. Låt er inte bedras, säger Jesus. Hur kan vi undgå det? Genom att hålla oss stadigt vid Guds ord och inte vika av från det, genom att bruka Guds ord flitigt, läsa och lyssna på det och bevara det som en dyrbar skatt. ”Saliga är de som lyssnar till Guds ord och bevarar det” (Luk 11:28).

Det ska ske många fruktansvärda ting på jorden, stridslarm och rykten om krig, svält och jordbävningar. Men bli inte skrämnda, säger Jesus. ”Var inte rädd, du lilla hjord, för er Far har beslutat att ge er riket” (Luk 12:32). Kampen för evangeliet kan bli långvarig och motståndet mot det kan bli hård. Men ge inte upp, säger Jesus. Håll ut! För ”den som håller ut till slutet ska bli frälst” (Matt 24:13).

Det är lätt att bli trött och slö i det kristna livet. Det är lätt att tänka att den yttersta dagen kommer nog inte ännu. Men Jesus säger: ”Var vakna, för ni vet inte vilken dag er Herre kommer” (Matt 24:42). För att uppmuntra de troende med tanke på den yttersta dagen brukar Jesus en jämförelse med fikonträdet: ”Redan när kvisten blir mjuk och bladen spricker ut vet ni att sommaren är nära. På samma sätt vet ni, när ni ser allt detta, att han är nära som står för dörren” (Matt 24:32). Det är trösterikt att tänka på. När våren kommer ser vi fram mot sommaren med glädje. Detsamma kan vi göra när vi ser alla tecknen ske. Då vet vi att den sista härliga dagen då vår Frälsare Jesus Kristus kommer tillbaka är nära. Evangeliet ska förkunnas och de som förkunnar det kommer att bli förföljda. Det kommer att vara stort motstånd och ske avfall. Men mitt i denna kamp för evangeliet håller vi ut, för vi vet att sommaren, Jesu härliga återkomst, är nära.

Gudsfruktan och barnmorskorna Shifra och Pua

av Stefan Sjöqvist

Kungen av Egypten talade med dem som förlöste de hebreiska kvinnorna. En av dem hette Shifra och den andra Pua, och han sade: "Se efter vad de hebreiska kvinnorna föder när ni förlöser dem: Om det är en son så döda honom, om det är en dotter så låt henne leva." Men barnmorskorna fruktade Gud och gjorde inte som den egyptiske kungen hade befallt dem utan lät barnen leva. Då kallade kungen till sig barnmorskorna och sade till dem: "Varför har ni gjort så här och låtit barnen leva?" Barnmorskorna svarade farao: "Hebreiska kvinnor är inte som egyptiska. De är livskraftiga, de har fött innan barnmorskan kommer till dem." Och Gud lät det gå väl för barnmorskorna, och folket förökades och blev mycket talrikt. Eftersom barnmorskorna fruktade Gud gav han dem egna familjer (2 Mos 1:15-21).

Texten ovan är en text om mörker och ondska, men också en text om gudsfruktan, välsignelse och om mod. Men ska man verkligen tala om hemskheter när vi ska förkunna glädjens och kärlekens evangelium om Jesus Kristus? Att sprida det glada budskapet om det ljusa och goda får aldrig ske genom att man blundar för det mörka och onda. Budskapet om syndernas förlåtelse av nåd allena för Kristi skull klingar tomt om det inte kommer till hjärtan som behöver förlåtelsen. Den människa som anser sig förtjäna Guds kärlek behöver ingen nåd och förlåtelse. Man kan inte ta emot en gåva med pengar i händerna.

Det som utspelar sig i texten ovan ägde rum i Egypten ungefär 1600 år före Kristi födelse. Gud hade utvalt ett folk genom Abrahams, Isaks och Jakobs släktlinje och hade gett dem ett land, Kanaan. Folket kom senare att kallas Israels barn eller bara Israel. Men nu befann de sig som sagt inte i Kanaan utan i Egypten. Där var de inte för att de tvingats dit. De hade inbjudits dit under den stora hungersnöden som kom över många länder, också över Kanaan ca 1876 f.Kr. Josef, en av Jakobs söner,

hade blivit andreman över Egypten och hjälpt landet så framgångsrikt att hans bröder kunde komma till Egypten med sina familjer och bosätta sig där.

Nu hade de varit i Egypten i nästan 300 år. Under den tiden hade de blivit mycket talrika. Mose skriver: ”Israels barn var fruktsamma och blev fler, de förökade sig och blev mycket talrika så att landet blev uppfyllt av dem” (2 Mos 1:7). Man brukar säga att en generation historiskt sett är mellan 20–25 år. Så lång tid tog det innan ett barn fötts och sedan själv lämnat avkomma. Det betyder att 275 år är minst elva generationer. Det betyder att av Jakobs tolv söner blev det en väldigt talrikt folk.

Det finns inget som antyder att israeliterna inte anpassade sig ganska bra i det egyptiska samhället under dessa tre första sekler. Men i första kapitlet i Andra Moseboken har något nytt inträtt. Det står i vers 8: *Det kom en ny kung i Egypten, en som inte kände till Josef. Han sade till sitt folk: ”Se, Israels barns folk har blivit för stort och mäktigt för oss. Vi ska gå klokt till väga med dem. Annars kanske de förökar sig ännu mer, och om det blir krig kan de gå samman med våra fiender och föra krig mot oss och sedan ge sig av från landet”* (2 Mos 1: 8–10).

Israeliterna som i ett skede var en välsignelse för Egypten blir några generationerna senare ett problem. De var fortfarande efter nästan 300 år en avskild etnisk grupp. Jämför med svenskarna som kom till Amerika för 150 år sedan. Många vet ofta inte ens om att de har svenska rötter. De kan ingen svenska och vet inte mycket om Sverige eller svensk kultur. Men Israels folk hade fortfarande behållit sitt eget språk och sin egen tro på Abrahams, Isaks och Jakobs Gud. Därför blev de ett problem. Hade de i stället blivit egyptier genom att blanda sig med dem, anta deras kultur och deras tro, då hade de inte varit ett problem. Nu trodde den nye faraonen att de som ett enat och separat folk skulle göra uppror mot den egyptiska dynastin genom att gå i allians med deras fiender och göra statskupp.

Ingen underlig slutsats alls. Hur hanterade då den egyptiske kungen detta problem? Det första kapitlet i Andra Mosebok nämner tre olika försök. Han menade att problemet var deras antal. Så det första försöket handlade om att farao tog bort israeliternas rättigheter och gjorde dem till slavar och försökte få dem att jobba ihjäl sig. Men Mose konstaterar enligt vers 12: *Ju mer man plågade dem, desto mer förökade de sig och desto mer spred de ut sig, så att man kände fruktan för Israels barn.* Det andra

försöket handlade om ett tjänsteuppdrag från farao till barnmorskorna: ta livet av nyfödda gossebarn i samband med förlossningen. Det handlar vår text 2 Mos 1:15–21 om. När dessa två försök misslyckades följer ett närmaste desperat tredje försök: en order från farao till hela det egyptiska folket att dränka alla pojkbabisar i Nilen: *Alla nyfödda pojkar ska ni kasta i Nilen, men alla flickor ska ni låta leva* (v 22).

Vår text inleds med orden: *Kungen av Egypten talade med dem som förlöste de hebreiska kvinnorna. En av dem hette Shifra och den andra Pua, och han sade: "Se efter vad de hebreiska kvinnorna föder när ni förlöser dem: Om det är en son så döda honom, om det är en dotter så låt henne leva"* (v 15-16).

Känns detta igen? Man tar alltså ett av världens finaste yrken, barnmorskans, och omdefinierar arbetsuppgifterna. Att vara barnmorska är att stå i livets tjänst. Det är att hjälpa kvinnor att sätta nya barn till världen, att understödja livet. Att hjälpa den födande att krysta vid rätt tidpunkt, att styra födelseprocessen så att bebisen krystas fram utan att vare sig modern eller barnet tar skada, att ta emot barnet, att klippa av navelsträngen och tvätta och lägga om eventuella sår, så att mamman klarar den svåra uppgiften. Vilken fantastisk uppgift! Vilken glädje att få se ett nytt liv komma fram! Men nu säger alltså farao att *nu får ni en ny uppgift*. Ni ska inte bara hjälpa till med att föda fram. I er arbetsbeskrivning ingår också att ta livet av den som sätts till världen.

På samma sätt har man i Sverige sagt att i barnmorskans arbetsuppgifter *ingår* inte bara att hjälpa barn att komma till världen utan också att ta livet av ofödda barn i livmodern, att utföra aborter. *Man har omdefinierat ett arbete för livet! Det har blivit ett yrke där det ingår att döda barn i moderlivet, om mamman vill så!* Därför förlorade barnmorskan Ellinor Grimmark jobbet, när hon förklarade att hon gärna vill hjälpa barn att födas men inte hjälpa till att utföra aborter. Så om vi tycker att den egyptiske kungen var ond, så förespråkar vår svenska socialstyrelse och vårt rättssystem också något ondskefullt.

I Hippokrates 2500 år gamla läkared som traditionellt avläggs av läkare och tandläkare lovar man: "Jag skall icke ge någon gift, om man ber mig därom, ej heller råda någon till dylikt. Ej heller skall jag ge någon kvinna fosterfördrivande medel." I Romarriket förekom ändå aborter. Men när västerlandet kristnades förbjöds aborter helt. I Didache, "de tolv apostlarnas lära", som skrevs ungefär år 100, läser vi: *Du skall inte mörda barn genom abort eller döda dem då de fötts* (Didache 2:2). Den

principen har gällt i västerlandet i nästan 2000 år. Men idag har alltså detta upphävts genom avkristnade politiker.

Hur ska man då handla om staten befaller oss att döda oskyldiga när Gud säger att man inte ska döda oskyldiga? Profeten Mose skriver: *[Kungen i Egypten] sade: "Se efter vad de hebreiska kvinnorna föder när ni förlöser dem: Om det är en son så döda honom, om det är en dotter så låt henne leva." Men barnmorskorna fruktade Gud och gjorde inte som den egyptiske kungen hade befallt dem utan lät barnen leva* (v 16–17). Aposteln Petrus säger: *Man måste lyda Gud mer än människor* (Apg 5:29). Det betyder inte att en kristen är fri att lyda lagar efter sitt eget omdöme. Men om överheten befaller oss att uppenbart bryta mot ett tydligt Guds bud, måste vi välja att lyda Gud.

När det judiska stora rådet förbjöd apostlarna att predika i Jesu namn, gick de ändå upp till templet och predikade i Jesu namn, och fick därför sina ryggar sönderpiskade av gissel, det vill säga av vassa järnspikar och piggar. När de kristna i Rom under kyrkans tre första århundraden vägrade offra åt kejsarens genius, det vill säga skyddsande, och istället bekände Jesus som Herre och Gud, torterades de eller kastades åt lejonen. När IS i Syrien med kniven på strupen försökte tvinga kristna att bekänna att Muhammed är Allahs profet, så valde de kristna att bekänna Jesus som Herre och fick betala med sina liv.

Vad är det som gör att människor får ett sådant mod? Vår text säger: *Barnmorskorna fruktade Gud och gjorde inte som den egyptiske kungen hade befallt dem* (v 17). Ordet "frukta" eller "hysa respekt för" eller "vara rädd för" förekommer i två olika sammanhang. Det står i vers 12 att egyptierna "kände fruktan för Israels barn" för att de förökade sig, och sedan står det i vers 17 och vers 21 att barnmorskorna "fruktade Gud". Kanske fruktade israeliterna också farao och egyptierna för att de försökte plåga livet ur dem och döda deras barn. Men det finns en fruktan som står över all annan fruktan, den som Jesus talar om Matteus 10: *Var inte rädda för dem som dödar kroppen men inte kan döda själen. Frukta i stället honom som kan fördärva både själ och kropp i Gehenna* (Matt 10:28).

Viktigare än att vi bevarar vår kropp, vårt liv och våra egendomar, är att vi bevarar vår trohet till Gud. Vad spelar våra 80–90 år här för roll i förhållande till evigheten? Vad spelar det för roll om vi lyckades undkomma problem med världen och människorna i några år här, när vi på den yttersta dagen uppstår med kroppar som inte bryts ner och när vi ska stå till svars inför Gud var vi ska tillbringa evigheten?

Det är inte många människor som nämns vid namn i Moseböckerna om Mose under hans tid i Egypten. Inte ens den höge farao, härskaren över ett av världens mäktigaste riken, nämns vid namn. *Men två kvinnor, två barnmorskor*, har för evigt fått sina namn skrivna i historieböckerna, *Shifra och Pua*. Varför? Därför att *de fruktade Gud mer än människor*.

Att Shifra och Pua nämns betyder inte att det bara var dessa två barnmorskor som förlöste 100 000-tals havande israeliska kvinnor. Dessa två kommunicerade med farao och var kanske ledare för barnmorskorna. Men framför allt utmärkte de sig genom sin gudsfruktan, precis som t ex Ester, Rut, Hanna och Rahab. Det finns gott om kvinnliga föredömen i vår Bibel.

Men varför ville farao komma åt sönerna? Han fruktade för uppror och krig, och då är det männen som drar ut. Om det är mest kvinnor som blir kvar i landet, kanske de förr eller senare måste gifta sig med egyptier. På så sätt skulle israeliterna sammansmälta med den egyptiska kulturen och dyrka Egyptens många gudar i stället för HERREN.

Det fanns många gudar i Egypten. Men när det står att barnmorskorna fruktade Gud, så står det ordagrant i den hebreiska texten *ha'elohim*, alltså Gud (*elohim*) i bestämd form. ”De fruktade Guden”, det vill säga den ende sanne Guden, den treenige Guden, till skillnad från människoskapade gudar och gudabilder.

Farao hade utfärdat en befallning, helt i strid med Guds allmänna morallag, att barnmorskorna skulle döda Israels förstfödda pojkar. Att så flagrant gå emot Guds skapelseordning skulle slå tillbaka mot Egypten på ett sätt som farao inte kunde förutspå. Åttio år senare är det Egyptens förstfödda som får sätta livet till när Gud för att befria Israels barn från slaveriet i Egypten sänder den tionde plågan över landet och tvingar farao att låta hebreerna lämna landet. Just den dag då Israels barn hade bott i Egypten i 430 år förde HERREN dem ut ur Egyptens land (2 Mos 12:40–42).

Att frukta Gud, HERREN, den ende sanne Guden, betyder inte att gå omkring och vara rädd för att Gud ska döma mig. Att frukta Gud betyder att ha en större vördnad och respekt för Gud än för människor. Det betyder att man låter hans namn hållas heligt. *Rädsla finns inte i kärleken, utan den fullkomliga kärleken driver ut rädslan. Rädslan hör ju samman med straff, och den som är rädd är inte fullkomnad i kärleken* (1 Joh 4:18).

Frukta och älska Gud bör vi alltid göra, inte bara ibland. Guds ord

har företrädare framför varje egensinnig tanke. Men dess värre misslyckas vi ofta att visa Gud den gudsfruktan och kärlek som vi borde, både i ord, tankar och handlingar. Barnmorskorna Shifra och Pua är ett föredöme för oss. När vår brist på gudsfruktan och kärlek till Gud svider i våra samveten är Guds oförtjänta förlåtelse det enda som kan upprätta oss och skapa ny kärlek i våra hjärtan. *I honom är vi friköpta genom hans blod och har förlåtelse för våra synder* (Ef 1: 7).

Slutligen en kort kommentar till barnmorskornas svar till farao efter att de inte lytt faraos befallning. Vår texts slutord lyder: *Då kallade kungen till sig barnmorskorna och sade till dem: "Varför har ni gjort så här och låtit barnen leva?" Barnmorskorna svarade farao: "Hebreiska kvinnor är inte som egyptiska. De är livskraftiga, de ha fött innan barnmorskan kommer till dem." Och Gud lät det gå väl för barnmorskorna, och folket förökades och blev mycket talrikt. Eftersom barnmorskorna fruktade Gud gav han dem egna familjer* (v 15–21).

Ljuger barnmorskorna för farao här? Kanske inte. Det kan mycket väl vara så att de israeliska kvinnorna i allmänhet var starkare än de egyptiska. Det sägs att eskimåiska kvinnor förr var så vitala att de arbetade ändå tills det var dags att föda och sen när barnet var fött dröjde det inte länge förrän de var på fötterna igen för arbete. De hade härdat sina kroppar med hårt arbete. Kanske faraos pålagor fick den effekten att födande på grund av hårt arbete inte märkte av födslovärkarna lika intensivt, och barnet kom snabbare än barnmorskan hann dit. Självklart var barnmorskorna på plats i de fall barnen behövde hjälp. Men det barnmorskorna sa till farao behövde ju inte vara fel, även om de skonade de barn som kom under deras vård. Att inte berätta allt utan bara halva sanningen är inte detsamma som lögn. Hursomhelst så vet vi att Gud välsignar dem som i svårigheter håller fast vid Gud. *Eftersom barnmorskorna fruktade Gud gav han dem egna familjer* (v 21).

Profeten och statsmannen Daniel

Denna artikel är ett avsnitt hämtat från en ny och mycket lärorik bok av Lars Borgström med titeln "Horisontellt och vertikalt – lösningen på Guds korsord?" (496 sid.), en lärobok i bibelkunskap främst avsedd för gymnasieämnet "Religionskunskap – specialisering". Denna bok fyller ett stort behov, särskilt med tanke på den brist på bibelkunskap som är utmärkande i vår tid, inte minst bland det uppväxande släktet. Boken kan beställas från Biblicums förlag (se annons i detta nummer).

Daniels tid

Daniel levde i en mycket omvälvande tid. Han föddes ungefär år 620 f.Kr. Av kung Davids forna rike fanns då bara sydriket, Juda rike, kvar. Juda stam och delar av Benjamins stam var det som återstod av Israels folk efter det att Nordriket, Israel, år 722 f. Kr. intagits av assyrierna.

Assyrien hade vid Daniels tid dock sin storhetstid bakom sig och nu hade en ny stormakt vuxit fram i tvåflodslandet (landet mellan Eufrat och Tigris, d.v.s. Mesopotamien), nämligen det nybabyloniska riket. När babylonierna första gången angrep Jerusalem 605 f.Kr. blev bl.a. Daniel och hans tre vänner bortförda i fångenskap (Dan. 1:3–6). De undervisades i kaldeernas (babyloniernas) språk och litteratur (Dan. 1:4) och när tiden efter tre år var inne för att avlägga examen inför Nebukadnessar visade det sig att de var tio gånger klokare än någon annan av de spåmän och besvärjare som fanns i hans rike (Dan. 1:20).

Daniel som person

Daniel var en from och gudfruktig man. Trots alla försök att "babylonisera" honom och få honom att avsäga sig sin tro på Herren, den ende sanne Guden, förblev han trogen sin Gud. Han levde ett oförvitligt liv och vi har inte ett enda exempel på att han någonsin föll i någon yttre synd. Han var en man som stod mycket nära Herren, men han var inte någon profet i vanlig mening. Han fick inte träda fram inför Israels folk med budskap från Herren, sägande: "Så säger Herren". Man brukar istället säga att Daniel är en *apokalyptiker*. Det innebär att han har fått skåda in i den eviga världen med obeslöjade ögon. Den slöja människor normalt har för sina ögon, som gör att de bara kan se det som är

omedelbart närvarande i tid och rum, var för Daniel undanryckt. Han kunde se sådant som sker på andra platser och i andra tider, han kunde t.o.m. se sådant som sker i den himmelska världen, i Guds tronsal.

Vi ska ha klart för oss att händelserna i Daniels bok inte bara berör det judiska folkets historia och alltså är frälsningshistoriskt viktiga, utan samtidigt, i allra högsta grad, är världshistoria. Att Daniel blev utnämnd till hög tjänsteman, ”herre över hela Babels provins och till högste förståndare för alla de vise i Babel” (Dan. 2:48) när den babyloniske kung Nebukadnessar regerade är oerhört. Senare utnämndes han till den siste babyloniske regenten Belshassars närmaste man (Dan. 5:29), när denne regerade i sin fars Nabonidus ställe. För att förstå det hela kan man göra en modern jämförelse. Det motsvarar ungefär att som krigsfånge från Irak, eller något annat land som legat i krig med USA, accepteras av segrarmakten och sedan avancera till att bli vice president, den näst mäktigaste mannen, i Washington.

Inte nog med detta. Än mer anmärkningsvärt är det, att när sedan det nybabyloniska riket avlöstes av det persiska blev han en av de tre furstar som stod närmast perserkungen Koresh (också kallad Darejavesj) (Dan. 6:2). Om detta maktskifte ska vi nu studera.

Den sista kvällen

I det femte kapitlet av Daniels bok flyttas vi fram i tiden till den 11 oktober 539 f. Kr, den sista kvällen av det nybabyloniska riket.

Kung Belshassar, som ställföreträdande regerade för sin far Nabonidus räkning, ordnade med en festmåltid för sina tusen stormän och drack vin med dem. Att Nebukadnessar kallas hans ”far” (5:2) innebär inte att han var son till Nebukadnessar, utan endast att han var hans efterträdare i ämbetet. Belshassar och hans biologiske far Nabonidus hade tagit över efter Nebukadnessars ättlingar och inlett en ny dynasti. Så sker något förskräckligt, en fruktansvärd skändning:

”När Belshassar var påverkad av vinet, befallde han att man skulle bära in de kärl av guld och silver som hans far Nebukadnessar hade tagit ur templet i Jerusalem. Kungen och hans stormän, hans hustrur och bihustrur skulle dricka ur dem. Då bar man fram guldkärlen som hade tagits ur Guds tempel i Jerusalem, och kungen och hans stormän, hans hustrur och bihustrur drack vin ur dem. Medan de drack prisade de sina gudar av guld och silver, av koppar, järn, trä och sten” (v 2–4).

Straffet kom ögonblickligen. Fingrar visade sig som av en människohand och skrev på den vitkalkade väggen i kungens palats, och kungen såg handen som skrev. Han blir alldeles blek och så knäsvag att benen vek sig. Vilken kontrast mot hans tidigare sturskhet! Alla vise män kallas in, och utlovas en stor belöning om de kan tyda skriften. Vi läser: ”Och kungen ropade med hög röst och befallde att man skulle hämta besvärjarna, kaldeerna och stjärntydarna. Kungen sade till de vise i Babel: ’Den som kan läsa den skriften och ge mig dess tydning ska bli klädd i purpur, få en guldkedja runt sin hals och styra som den tredje i riket’” (5:7).

Observera uttrycket ”den tredje i riket”! Bibelkritiken har sagt att Belshassar inte var den siste kungen, och att författaren till Daniel bok därmed misstagit sig. Det var i själva verket hans far Nabonides som var det nybabyloniska rikets siste kung. Detta sista har bibelkritiken rätt i. Men Nabonides hade gått i självvald exil till Tema i den arabiska öknen och lät sin son regera i sitt ställe. Nabonides var nämligen impopulär eftersom han inte dyrkade Bel (eller Marduk) utan solguden Sin. Därför fick Belshassar i praktiken styra riket och kallades också kung. Men eftersom Nabonides ännu var i livet och formellt fortfarande var Babels konung var Belshassar den andre i riket. Om den som lyckas tyda drömmen blev upphöjd till platsen närmast kungen, blev han således ”den tredje i riket”.

Danielbokens författare kände alltså väl till förhållandena i det nybabyloniska riket på 500-talet f. Kr. Återigen möter vi en detalj som vittnar om Danielsbokens äkthet. Och att Nebukadnessar kallas för Belshassars far (5:2) har vi redan behandlat. Belshassars far var som sagt Nabonides, men Skriften kan använda ordet ”far” i olika betydelser, såsom ”anfader” (Jesus kallas ju Davids son, Matt 1:1) eller ”företrädare” på ämbetet (Elisha kallar Elia sin far, 2 Kung. 2:12).

Ingen kan tyda skriften som handen skrivit på väggen. Då kommer drottningmodern (oklart om det är Nabonides mor Adad-Guppi eller Belshassars mor Nitokritis) ihåg att Daniel många år tidigare hjälpt Belshassars ”far” (eg. företrädare) Nebukadnessar med att tyda drömmar. Daniel utlovas belöningen om han nu kan göra samma sak igen (5:10–12). Daniel nekar att ta emot gåvor, men vill ändå tyda drömmen. Först påminner han Belshassar om Nebukadnessars högmod och det straff som han drabbades av. Sedan bestraffar han Belshassar för att denne, trots att han kände till detta, inte själv hade ödmjukat sig (5:18–23). Daniel är fullständigt kompromisslös när han går till rätta med kungen.

Han säger precis som det är:

”Du upphöjde dig mot himlens Herre och lät bära fram kärlen från hans hus inför dig. Du och dina stormän, dina hustrur och bihustrur drack vin ur dem, och samtidigt prisade du dina gudar av silver och guld, koppar, järn, trä och sten, gudar som varken ser eller hör eller vet något. Men den Gud som har din ande och alla dina vägar i sin hand, honom har du inte ärat” (5:23).

Det är oerhört att Daniel vågar bestraffa den mäktige kungen på detta sätt! Sedan nämner Daniel det skändliga kungen har gjort med de heliga kärlen. Till sist tyder han skriften och säger: ”Så lyder skriften som är tecknad här: *Mené mené tekél u-farsín*” (5:25). Vad betyder det? *Mené*=ett guldmünt, en guldmına, *Tekél*=en shekel, *u-farsin*=halva, mynt med litet värde. Alltså: först två guldmınor, sedan en shekel bara, och sedan ännu mindre. Värdet minskar hela tiden! Så hemskt! Det antyder att något går mot sin undergång! Dessutom har mynten härletts av olika verb. *Mené* kommer av *mená*, ”att räkna”. Gud har räknat, underförstått rikets dagar. Det sägs med eftertryck eftersom det sägs två gånger: *Mené mené*. Det är alltså oryggligt! *Tekél* kommer från verbet *att väga*. Gud har vägt Belshassar och funnit honom för lätt. *U-farsín* kommer från verbet *att dela, stycka upp*. Daniel utlägger detta så, att Belshassars rike ska delas upp mellan meder och perser (5:26–28). *Farsin* anknyter för övrigt till Persien och dess språk *farsi*. Observera att här står meder först, perser sist, eftersom mederna först var det dominerande riket i denna dubbelmonarki. Senare i Bibeln står det ”Persien och Medien” (Est. 1:3, 14, 18–19) eftersom perserna med tiden blev de dominerande. Även detta understryker äktheten vad gäller författarfrågan. Det är ett ögonvittne som skriver.

Daniel fick sin belöning. Vi läser: ”Då befallde Belshassar att man skulle klä Daniel i purpur, hänga guldkedjan om hans hals och utropa honom till den tredje i riket” (5:29). Men det blev ingen fortsättning på Daniels upphöjdhet hos den babyloniske kungen, eftersom profetian gick i omedelbar uppfyllelse: ”Samma natt dödades Belshassar, kaldeernas kung. Och medern Darejavesch tog emot riket när han var sextiotvå år” (5:30–31).

”Medern Darejavesch” syftar förmodligen på kung Koresh (Cyrus). Det var inte ovanligt att en kung hade dels sitt vanliga personnamn, dels ett tronbestigningsnamn. Dessutom var denne store persiske kung till häften medier, eftersom hans mor var en medisk prinsessa.

Persisk överhet

Det nybabiloniska riket, som var så stort och mäktigt, blev alltså inte långvarigt. År 539 intogs Babel av perserkungen Koresh, eller Cyrus som han kallas i de latinska källorna, vars namnbruk ju är det som vi går efter i den allmänna historieskrivningen.

I och med Koreshs maktövertagande och den persiska tidens inbrytande slutar den historiska delen av Daniels bok (kap. 1–6). Men Daniels profetior (kap. 7–12) sträcker sig långt fram i tiden, först detaljerat vad gäller den yttre världshistorien fram till 160-talet f. Kr., men sedan vidare till uppfyllelsens tid då Jesus Kristus utför sitt frälsningsverk (Dan. 9:24) och slutligen ända till den yttersta dagen då Människosonen ska hålla dom (Dan. 7:10–14).

Vid maktskiftet organiserades ledningen i landet med persisk noggrannhet, något som också profanhistorien vittnar om. Hundratjugo satraper sattes att ansvara för var sitt område (satrapier) och över dem insattes tre furstar – en av dem var Daniel (6:1). På Esters tid ca sextio år senare fanns det hundratjugosju satrapier (Est. 1:1), vilket också det understryker äktheten vad gäller författarfrågan. Perserriket var nämligen expanderande och hade på Esters tid ytterligare sju satrapier. Dessa förhållanden var förmodligen inte kända i det heliga landet fyra århundraden senare – bibelkritikerna hävdar ju att Daniels bok är tillkommen först då.

Daniel var alltså fortfarande högt uppsatt vid hovet och mycket älskad av kungen. Han var en av de tre furstar som ansvarade för styrelsen i riket närmast under kungen, och nu var det rentav möjligt att Daniel skulle upphöjas till kungens närmaste man, eftersom ”Daniel utmärkte sig framför de andra furstarna och satraperna, för han hade en ande utan like” (6:3). Men då väcktes avunden hos de andra höga ämbetsmännen.

Innan vi fortsätter ska vi kanske säga något om den persiske kungens identitet. Frågan om vem kungen egentligen är har varit omstridd. Det är nämligen så att profanhistorien känner den persiske kung, som övertog makten i Babylonien, som Koresh eller Cyrus, inte som Darejavesch (Dan. 5:31). Darejavesch påträffas som kunganamn först flera årtionden senare. Därför hävdar bibelkritiken att det här föreligger ett fel i Daniels uppgifter. Det tycker man är naturligt eftersom det – som man menar – är en jude, okunnig om Perserrikets historia, som skrivit detta fyra hundra år senare. Men om det är Daniel själv som skriver bör han ju veta hur det var.

Enklast löses problemet genom att låta Darejavesch vara samma person som Koresh, vilket är helt möjligt. Darejavesch skulle då vara tronbetsigningsnamnet. Notera Folkbibelns översättning av 6:28: "Och denne Daniel steg i ära och makt under Darejaveschs regering, *det vill säga* under persern Koreshs regering." Bakom *det vill säga* står i grundtexten "waw" som normalt betyder *och*. Men "waw" har ibland en preciserande betydelse, t.ex. i 1 Krön 5:26: "Då uppväckte Israels Gud den assyriske kungen Puls ande, *det vill säga* den assyriske kungen Tiglat-Pileasers ande." Det är belagt att Pul och Tiglat-Pileser är samma person. Detta erkänner förstås Bibel 2000 och översätter med *waw explicativum*, som är den grammatiska termen för denna preciserande funktion hos "waw". Men man gör det inte i Dan. 6:28 eftersom man tycks ha ett intresse av att beslå Danielsboken med historiska felaktigheter. Darejavesch i Dan. 5:31 är alltså förmodligen samme Koresh som inom kort kommer att utfärda sitt edikt om att judarna ska få återvända till sitt land (Esra 1:1–4). Att ett sådant edikt utfärdades av den persiske kungen kan mycket enkelt förstås ifall kungen fick uppleva det som Daniel beskriver här i kap. 6.

Daniel i lejongropen

Vi går tillbaka till händelserna vid hovet. De avundsjuka ämbetsmännen försökte komma på ett sätt att komma åt Daniel och få honom avsatt, men de hade stora svårigheter. Daniel kunde nämligen inte anklagas för några oegentligheter! Ingen korrupcion, inga maktintriger, inget fusk. Han var trogen i sin tjänst. Han kunde Guds tio bud, och han följde dem i sin tjänsteutövning. Men just här såg furstarna sin chans: Daniel var så hängiven i sin gudskyrdan att de hittade ett säkert sätt att få honom på fall. De kom överens om att vädja till kungens fåfånga. Så föregav de honom, att alla ledande tjänstemän stod bakom ett förslag att kungen skulle utfärda ett påbud, som skulle bli en orubblig lag genom att undertecknas av kungen och bekräftas med hans sigill. Inte ens han själv kunde då ändra eller upphäva det (jfr Est. 1:19, 8:8). Den persiska lagstiftningen var speciell på det sättet att de lagar som antogs av konungen aldrig kunde hävas. De hade evig giltighet. Det står att de ledande männen anbefallde konungen: "Så utfärda nu, o konung, ett påbud och sätt upp en skrivelse, som efter Mediens och Persiens orubbliga lag inte kan återkallas" (6:8). Alltså utfärdade kungen ett påbud om att ingen under en månads tid skulle få be till någon annan än kungen, vare sig gud eller människa. Straffet för överträdelsen fastställdes också:

att bli kastad i lejongropen. Observera avrättningsmetoden! Perserna var zoroastrier och inom den religionen hölls elden helig. Därför hade man inga brinnande ugnar som avrättningsredskap såsom babylonierna, utan en lejongrop.

Påbudet gick ut, och Daniel överraskades. Han insåg att han var överlistad. Han brukade tre gånger om dagen falla ner i bön i sin övre sal inför öppna fönster i riktning mot Jerusalem. Nu kunde han ju ha stängt fönstren, dragit för gardinerna, och bett sin bön osedd av sina fiender. Då skulle han ha undgått att bli tagen på bar gärning för att ha överträtt den nya lagen. Men icke – så snart han fått höra påbudet gick han upp i sin övre sal och föll på knä, inför öppet fönster (6:10)!

Det finns ett talesätt som säger, att om en Guds stridsman flyr undan från den plats där striden står som hetast, så sviker han sin plikt. Det är just genom att ta upp striden där angreppet sker som tapperhet i fält utmärks. Alltför ofta är det så att Ordets tjänare i allmänna ord predikar om att hålla Guds lag, men inte träder upp just i de konkreta sammanhang där Guds ord och bud angrips för tillfället. Skulle Daniel ha dragit för gardinen hade han svikit sin Gud. Det kunde han inte. Han visste att detta påbud var skrivet för att komma åt honom, och att svika sin övertygelse för att rädda sitt skinn var inte att tänka på för denne gudsman.

Fortsättningen blev väntad. De avundsjuke ämbetsmännen stormade in och kunde anklaga Daniel för kungen, som först nu insåg att han har blivit bedragen. Eftersom Mediens och Persiens lag var orubblig kunde han inte finna på någon utväg att rädda Daniel, trots att han försökte ända till kvällen. Många finner det sympatiskt att den persiska lagstiftningen var evig, orubblig, eftersom alla då var lika inför den. Inte ens konungen kunde kringgå den. Det enda han kunde göra var att överlämna Daniel i dennes Guds beskydd. Och tydligen hyste han en viss tro på denne Gud, eftersom han vakade och fastade hela natten, och så snart det blev gryning skyndade han ut till lejongropen och ropade på Daniel. Då fick han följande svar: ”Må kungen leva för evigt! Min Gud har sänt sin ängel och stängt lejonens gap så att de inte skadat mig. För jag är utan skuld inför honom, och jag har inte heller gjort något fel mot dig, o konung” (6:21–22).

Glädjen blev stor när Daniel svarade. Därmed blev det också möjligt för kungen att låta samma straff som sammansvärjarna hade utfärdat mot Daniel falla tillbaka på dem själva (jfr Mordakaj i Esters bok, Est.

7:10). Och kungen utfärdade ett påbud om att man inom hela riket skulle bäva och frukta för Daniels Gud:

”Därefter lät kung Darejavesch skriva till alla folk och stammar och språk som fanns över hela jorden: 'Jag önskar er fred och framgång! Härmed befäller jag att man inom hela mitt rikets område ska bäva och frukta för Daniels Gud.

För han är den levande Guden
som består för evigt.
Hans rike kan inte förgöras,
hans välde har inget slut.
Han befriar och räddar,
han gör tecken och under
i himlen och på jorden,
och han har befriat Daniel
ur lejonens våld” (6:25–27).

Liksom hade skett under den babyloniske kungen Nebukadnessars dagar nåddes nu hela riket av budskapet att Israels Gud är den ende sanne Guden. Betyder detta att Darajavesch (Koresch) därmed hade blivit omvänd, eftersom han spred detta budskap över sitt väldiga rike? Här går bedömningarna isär hos bibelforskare. De som är pessimistiska vad gäller kungens omvändelse menar att han inte avsvor sig avgudarna som dyrkades i hans rike, utan endast påbjöd fruktan för Daniels Gud, att han förblev en hedning som trodde på många gudar, och att han dessutom inte bekände att han tagit emot den frälsande förlåtelsen, vilket är själva kärnan i den sanna tron.

Kapitlet slutar: ”Och denne David steg i ära och makt under Darejavesch regering, *det vill säga* under persern Koreschs regering.” Det ord som här är översatt ”det vill säga” kan som sagt betyda både ”d.v.s.” och ”och”. Det finns många exempel på att kungar har använt flera namn, och då kan Darejavesch ha varit Koreschs ämbetsnamn.

Genom Daniels agerande fick Ordet spridning över hela det väldiga Persiens etthundratjugo provinser. Det är tänkvärt. Ibland får man för sig att Guds ord under hela gamla förbundets tid var begränsat till endast det judiska folket, men här ser vi att Gud lät sitt Ord spridas vitt omkring redan före Kristi födelse.

Hur ska 1 Tim 2:12 tolkas?

Det finns en skapelseordning när det gäller man och kvinna. Det framgår redan av Bibelns första kapitel. Gud sade: ”Det är inte bra att mannen är ensam. Jag ska göra en medhjälpare åt honom (hebr. *ézar* = ”hjälp, medhjälpare”), en som är hans like” (*kenägdó*, en som är av samma slag och värde som han) (1 Mos 2:18). Bland djuren fanns ingen sådan medhjälpare, ”ingen medhjälpare som var hans like” (v 20). Det råder ett nära beroendeförhållande mellan man och kvinna. Kvinnan behöver mannen och mannen behöver kvinnan. Paulus skriver: ”I Herren är kvinnan inte oberoende av mannen eller mannen oberoende av kvinnan. För liksom kvinnan har kommit från mannen, så blir också mannen till genom kvinnan” (1 Kor 11:11–12).

I 1 Tim 2:12b betonar Paulus för Timoteus vikten av att Bibelns skapelseordning upprätthålls. En kvinna ”ska inte göra sig till herre över mannen” (på grek. *ou authenteín andrós*). Denna grundprincip upprepas flera gånger i Bibeln. *Ou* betyder ”inte”, *authenteín* betyder ”dominera, härska över” och *andrós* är genitivformen av *anár* ”man”. I sitt första brev till församlingen i Korint skriver Paulus: ”Nu vill jag att ni ska veta att Kristus är var mans huvud och att mannen är kvinnans huvud” (1 Kor 11:3). Till de kristna som bor i Efesos skriver han: ”Ni hustrur, underordna er era män så som ni underordnar er Herren, för en man är sin hustrus huvud” (Ef 5:22f). Männen då? ”Ni män, älska era hustrur så som Kristus har älskat församlingen och offrat sig för den” (v 25). Här finns sålunda inget utrymme för tyranni och förtryck. Mannen ska älska sin hustru så högt att han är beredd att offra sitt liv för henne.

De två första satserna i 1 Tim 2:12

Avgörande för en rätt tolkning av 1 Tim 2:12 är enligt min mening hur de två första satserna förhåller sig till varandra. Är det fråga om två apostoliska regler eller en? Ordagrant står i första satsen: ”Jag tillåter inte en kvinna att undervisa” (v 12 a). Till denna sats anknys den andra satsen med ett ”och”: ordagrant ”och inte” (grek. *oudé*) att göra sig till herre över

mannen” (v 12b). De flesta översättningar *ersätter* (tyvärr¹) ”och inte” med ”eller” och översätter: ”Jag tillåter inte att en kvinna undervisar eller gör sig till herre över mannen.” Enligt denna översättning kan Paulus tolkas så att han här kommer med *två* förbud: *dels* att en kvinna undervisar, och *dels* att hon gör sig till herre över mannen. En sådan tolkning är sannolikt en missuppfattning och jag ska här nedan ange skäl för det.

Bibeln använder ofta två satsers som binds ihop på det sättet att *den andra satsen närmare klargör vad den första satsen närmare bestämt avser*. Satserna binds då ihop med ett ”och”, på hebr. *waw*, på grek. *kai* eller det enklitiska *dé* (enklitiskt betyder att *dé* hängs på ett annat ord, i detta fall *ou*). Eftersatsen är med andra ord *explikativ*, *dvs förklarande*. Därför kan ”och” i sådana fall översättas med *det vill säga, nämligen*. Några exempel: När det på svenska sägs i syndabekännelsen att vi är ”värda helvetet och den eviga fördömsen”, så menas i och med *och*-satsen inte två olika saker, *dels* helvetet och *dels* den eviga fördömsen, utan *och*-satsen klargör vad som menas med ”helvetet”: ”*det vill säga* den eviga fördömsen”. När det i Amos 7:14 ordagrant står: ”Jag är inte en profet och (hebr. *waw*) inte en profetlärjunge”, har många inte kunnat förstå hur Amos kan förneka att han är en profet. Han säger ju i nästa vers: ”HERREN sa till mig: Gå och *profetera* för mitt folk Israel.” Lösningen är: Den andra satsen är *explikativ*, *dvs klargör* i vilken mening han inte är en profet. Därför bör den översättas: ”*dvs* inte en profetlärjunge” (han kommer nämligen inte från någon profetskola).

När Paulus skriver till Timoteus: ”Jag tillåter inte att en kvinna undervisar”, så preciserar han med ett inledande *och* (på grek. ett enklitiskt *dé*): ”*det vill säga* att hon gör sig till herre över mannen”. Hon ska inte när hon hjälper till med sina kunskaper, ”undervisar”, därmed *mena sig vara mannens huvud*. Kunskapens gåva ska brukas så av kvinnan att hon inte sätter Guds skapelseordning ur spel när hon med sitt kunnande *hjälp till* enligt sitt uppdrag att vara *en hjälp*. Hon ska inte genom sin förmedling av kunskap (*gnosis*) kräva att hon ska härska över mannen. Hon är en ”medhjälpare” och ska *förbli vid denna fina skapelseordning*. Vad hjälpen består i är beroende av den utbildning hon har och vad församlingen och dess pastor efterfrågar. Bibeln begränsar inte hjälpen till ett visst ämne. Om en kristen kvinna t ex är expert när det gäller sådana ämnen som

---

1 Också Folkbibeln 2015 har tyvärr denna lite missledande översättning. Jag ber om ursäkt att jag inte varit uppmärksam på detta vid vårt revisionsarbete.

geologi eller genetik eller atomfysik och pastorn vet att hon har insikter som visar hur orimlig evolutionsläran är, kan en församling kalla henne att komma och delge församlingen sitt vetande. Därmed är hon *en hjälp* till stor nytta för församlingen. Det handlar inte om att göra sig till herre över mannen utan att som medhjälpare tjäna församlingen.

Gnosticisomens inflytande

Bakgrunden till Paulus Timoteusbrev är till stor del gnosticisemen. Enligt den borde kvinnorna bruka sin *gnosis*, dvs sin ”kunskap”, så att de gjorde sig till herrar över männen i stället för att vara en hjälp. Gnosticisemen, som frodades inom det judisk-kristna kulturområdet under urkyrkans tid, ville införa ett matriarkat i stället för patriarkatet. Bl a ville de införa kvinnliga präster i de kristna församlingarna. Detta skapade stora problem i flera församlingar, bl a i Efesos och Korint. I Efesos hade den unge Timoteus blivit pastor och Paulus skriver till honom två brev för att styrka och hjälpa honom i denna situation.

När Paulus skriver: ”Jag tillåter inte att en kvinna *undervisar*” (grek. *didáskein*), så är det inte ett allmänt förbud för kvinnor att undervisa, förmedla kunskap till såväl män som kvinnor. Missionsbefallningen att göra alla folk till lärjungar, att sprida Guds ord, ”*lärande dem att hålla allt som jag befallt er*”, gäller både män och kvinnor. Att inte ta emot hjälp från en kvinna i form av kunskap, bli undervisad av henne om allehanda ting, det vore ett förakt för de gåvor som Gud har gett oss genom kvinnan. Att hjälpa andra med sina kunskaper är inte detsamma som att göra sig till herre över mannen. Fastän Apollos var ”en bildad man” och ”mycket kunnig i Skrifterna” vägrade han inte ta emot undervisning från Priscilla och hennes man (Apg 18:24–26). Han var tacksam för *den hjälp han fick att grundligare förstå Guds ord*. Enligt Paulus kunde en kvinna både be och profetera offentligt utan att därmed göra sig till församlingens huvud och pastor (se 1 Kor 11:5). Genom seden att bära ett tecken på huvudet klargjordes i Korint att hennes profeterande, dvs framförande av Guds ords undervisning, var ett hjälpande tjänande, helt i enlighet med underordningens princip. I GT var bl a Hulda profetissa utan att göra sig till mannens huvud (se 2 Kon 22:14ff).

Följden av högre studier

Sätts skapelseordningen ur spel om kvinnor ägnar sig åt högre studier, forskar och blir experter inom sitt studieområde? Det kan ske om Guds

gåvor missbrukas. Men en kristen kvinna som genom många års studier har skaffat sig viktiga kunskaper kräver inte ”att vara mannens huvud”. Men, undrar ändå någon, gör hon sig inte till herre över mannen, om hon enligt önskemål från sin arbetsgivare eller arbetsgrupp skulle delge sina kunskaper till män? Måste hon tacka nej till arbetsgivarens önskemål om den vill göra bruk av hennes kunnande? Debora var profetissa under domartiden och hade så goda kunskaper att hon anlätades av männen när det gällde att "skipa rätt" (Dom 4:4–5), och generalen Barak vägrade utföra sin uppgift om han inte fick hjälp av Debora (v 8).

Vilken position en kristen kvinna än kallas till, så vet hon att också i en hög position är hon *satt att tjäna som en hjälp, det hon är skapad till att vara*. Eftersom inte Bibeln förbjuder en kvinna att studera och forska, att t ex bli en duktig ögonläkare, atomfysiker eller språklärare, kan hon hamna i situationer där hon frågar sig om hon kan acceptera en viss tjänst. Hur ska hon då göra om kanske universitetet eller sjukhuset eller utbildningsanstalten ber henne hjälpa till med utbildningen av nya läkare, forskare eller lärare? Ska hon då som kristen kvinna säga: Nej, jag får inte enligt Guds ord bistå med utbildning. Jag får inte acceptera uppdraget att förmedla mina forskningsresultat till män och det finns män med bland dem som vill få del av min forskning. Nya testamentet ger inte detaljregler för hur vi ska handla i varje situation, så som ceremonilagarna gjorde i gamla förbundet. Inte heller begränsar Bibeln den hjälp hon kan ge till att inte innefatta avancerade kunskaper.

Professor David Kuskes exeges

Jag är inte den ende som tolkar 1 Tim 2:12 som jag har redogjort för ovan. Först nu har jag upptäckt att professor David Kuske för fram samma mening i sin exeges av 1 Tim 2:12,² nämligen att den andra satsen som inleds med *oudé* är explikativ, dvs förklarande. Kuske kallar den ”epexegetisk”, dvs den utgör en tilläggförklaring.³ Den satsen, betonar

---

2 Den trycktes i *Wisconsin Lutheran Quarterly* redan 1981 (Vol. 78, nr 4) med rubriken ”Exegesis of 1 Timothy 2:11–15”.

3 I [wls.essay-files, David Kuske](#), finns en lista med ett sammandrag av Kuskes exeges av versen 1 Tim 2:12 under rubriken **An Exegetical Brief On 1 Timothy 2:12 (*oudé authenteín andrós*)**: ”In that article the conjunction *oudé* was explained as being epexegetical (explanatory). On this basis the point was made that what follows the *oudé* does not add a second instruction to what precedes; instead, what follows explains what precedes.”

han, tillfogar inte en andra lärosats utan är en förklaring till det föregående. Sålunda förbjuder inte Paulus två saker utan *en* sak: när kvinnan undervisar ska hon inte göra sig till herre över mannen. Med andra ord: När hon gör det, ska hon förbli en medhjälpare.

Kuske visar utförligt vilka problem som uppstår om man tolkar Paulus så att han förbjuder *två* saker. I Nya testamentet finns inga ceremoniallagar utan bara morallagar. Ceremoniallagarna pekade fram mot Kristus och han har uppfyllt dem alla en gång för alla. ”Till denna frihet har Kristus gjort oss fria. Stå därför fasta och låt er inte tvingas in under slavoket igen” (Gal 5:1). Gud har inte i NT gett oss en rad detaljregler för att begränsa vår nytestamentliga frihet, betonar Kuske.

Om man inför en ny ceremoniallag för de kristna, nämligen att 1 Tim 2:12a skulle betyda att en kvinna inte får undervisa en man *överhuvud taget*, då kommer man, menar Kuske, inte bara i konflikt med Matt 28:20, 1 Kor 11:5, Kol 3:16 och Apg 18:26. Då borde aldrig en kvinna ombes att besvara en fråga vid ett bibelstudium eller i en bibelklass. För genom att använda frågor får läraren inte bara klassen att tänka till, utan han använder en medlem i klassen för att han eller hon ska hjälpa till att undervisa andra. Då borde inte heller en kvinna någonsin tillåtas att skriva en artikel i kyrkans tidning, för detta är också en form av undervisning. Då borde en kvinna inte få vara organist och undervisa och dirigera en blandad kör.

De kristna ska dela sin tro med andra, förklara Guds ord för vem som helst och ge evangelisk förmaning med psalmer, hymner och andliga sånger (Kol 3:16). När det gäller mannens och kvinnans roller enligt Guds skapelseordning så är alltså grundprincipen att mannen är kvinnans huvud, men kvinnan är given som en hjälp åt mannen, ”en medhjälpare åt honom som är hans like” (1 Mos 2:18). Det hör med till skapelseordningen. Och för att kunna vara en god hjälp är utbildning och goda kunskaper en tillgång.⁴

SE

---

4 Inom islam anser många att kvinnors högre utbildning inte är en tillgång utan tvärtom oförenligt med kvinnans underordning. De menar att troheten mot sann islams krav på flickors utbildning bör begränsas till högst sex års skolgång. Så är bl a fallet med talibanerna i Afghanistan.

Skilsmässa och omgifte – ännu en gång

I förra numret av Biblicum (2023:1) publicerades Lars Borgströms reaktion på Mikkel Vigilius artikel ”Skilsmisse og gengifte” (Nyt Liv 2022:3). Den publicerades förutom i Biblicum även på Nyt Livs hemsida, i dansk översättning. Vigilius bemötte sedan denna reaktion i ett genmäle på Nyt Livs hemsida. Han var även vänlig nog att erbjuda Borgström att skriva en slutreplik, vilken översattes till danska innan också den publicerades på Nyt Livs hemsida.¹ Här nedan publiceras Borgströms slutreplik i sin svenska språkdräkt.

Avslutande replik om skilsmässa och omgifte

Jag tackar Mikkel Vigilius och Nyt Liv för att de valt att publicera min reaktion på artikeln ”Skilsmisse og gengifte” (Nyt Liv 2022:3) på sin hemsida. Jag tackar även för den generösa möjligheten att nu få komma med en slutreplik i denna debatt.

Till vad förpliktar en quia-bekännelse?

I den lutherska bekännelseskriften *Om påvens makt och överhöghet* sägs följande: ”Orättfärdig är också den förordningen, som vid äktenskaps-skillnad förbjuder den oskyldiga parten att gifta sig” (par. 78, SKB, s 353). P.g.a. detta uttalande, som strider mot vad Vigilius hävdade i sin artikel, har Vigilius aktualiserat frågan ifall man som bibeltroende kan bekänna sig till hela Konkordieboken, d.v.s. till alla de lutherska bekännelseskrifterna.

---

1 Hela debatten mellan Vigilius och Borgström kan alltså läsas på Nyt Livs hemsida. Vigilius skrev först en artikel om skilsmässa och omgifte: <http://www.nytliv.dk/resource/skilsmisse-og-gengifte-2/> På denna artikel sände Borgström en reaktion: <http://www.nytliv.dk/.../laeserindlaeg-ang-skilsmisse-og.../> Vigilius bemötte sedan Borgströms reaktion: <http://www.nytliv.dk/.../svar-paa-laeserindlaeg-ang.../> Borgström gav sedan sin avslutande replik: <http://www.nytliv.dk/.../slutreplik-ang-skilsmisse-og.../>

Bekännelseetrogna lutheraner ansluter sig till Konkordieboken, *därför att* (quia) den utgör en riktig förklaring av den heliga Skrift. Vigilius menar emellertid att eftersom såväl *Schmalkaldiska artiklarna* (I, 4) som *Konkordieformeln, Solida Declaratio* (VIII, 24) (obs. inte VII, 24!) talar om Marias förblivande jungfrulighet (semper virgo), så kan man som bibeltroende inte bekänna sig till hela Konkordieboken.

Att bekänna sig till Konkordieboken innebär dock inte att anse den vara ofelbar. Endast den heliga Skrift är ofelbar eftersom den på ett speciellt sätt är inspirerad av Gud. När de olika trosartiklarna förklaras på ett riktigt och bibliskt sätt i bekännelseskrifterna finns det ibland oriktiga detaljer, som kommit med ”i förbifarten”. Detta är inte att förvåna sig över eftersom det är människor som författat bekännelseskrifterna, och inget mänskligt är fullkomligt. Att avlägga en quia-bekännelse betyder inte att man ansluter sig till dessa felaktigheter. Som ett exempel på förklaring vad en quia-bekännelse innebär skriver man följande i *En kortfattad framställning av Missourisyodens läromässiga ståndpunkt* (antagen 1931):

”Bekännelseplikten utsträcker sig inte till historiska frågor, ’rent exegetiska frågor’ eller andra ting som inte hör till våra trosbekännelsers läromässiga innehåll” (art. 48).

Om man går till de av Vigilius anförda ställena om Marias förblivande jungfrulighet ser man att det inte är trosartiklar om Maria som avhandlas. Vad som bekänns i dessa artiklar är istället Kristi person och Hans två naturer. Vigilius anför den latinska texten från *Schmalkaldiska artiklarna* (I, 4, SKB, s 313), som talar om Maria som ”semper virgo” (förblivande jungfru). Att detta inte är vad artikeln bekänner framkommer särskilt tydligt av den tyska versionen av texten, där ”semper virgo” inte ens nämns:

”Daß der Sohn sei also Mensch geworden, daß er vom heiligen Geist ohne männlich Zutun empfangen und von der reinen, heiligen Jungfrau Maria geboren sei.”

Prof. John Brug kommenterar det sakförhållandet, att den latinska och den tyska texten skiljer sig åt, på följande sätt:

”Om bekännelsen avsåg att hävda Marias eviga jungfrudom, trasslade författaren till den tyska texten till det fullständigt, eftersom där saknas omnämmandet. Det verkar som om det latinska *sempervirgine* helt enkelt var ett standarduttryck för att tala om Marias jungfru-

dom. Artikeln avser inte att hävda något om Maria utom att hon födde ett barn utan någon inblandning av en mänsklig fader” (*Varför bibeltroende lutheraner omfattar Konkordieboken*, föredrag i Vasa 13.7.2000. Föredraget finns elektroniskt tillgängligt på logosmappen.net).

Även i fråga om *Konkordieformeln, Solida Declaratio* (VIII, 24, SKB, s 636) är det Kristus och Hans två naturer som utgör bekännelseinnehållet i trosartikeln.

För övrigt kan tilläggas att även i *Augsburgska bekännelsen*, som Nyt Liv bekänner sig till, finns en felaktighet. Ambrosius räknas nämligen upp som källa för ett citat i art. VI, som modern forskning menar härstammar från den okände författare som kallas Ambrosiaster. Om absolut felfrihet ställs som krav för att man ska kunna ansluta sig till en bekännelseskraft, kan man alltså inte heller bekänna sig till *Augsburgska bekännelsen*. Som bekännelseetrogen lutheran behöver man emellertid inte ansluta sig till ovan nämnda historiska fel, däremot till läran som framkommer i citatet, nämligen att ”så är bestämt av Gud, att den som tror på Kristus, skall bliva frälst, i det att han utan gärningar, genom tron allena, oförskyllt får syndernas förlåtelse” (SKB, s 59).

Kommentarer kring vad Bibeln lär om skilsmässa och omgifte

Debatten mellan mig och Vigilius har haft strukturen 1) Tillåter Matt. 19:9 skilsmässa och omgifte för den oskyldige? 2) Tillåter 1 Kor. 7:15 skilsmässa och omgifte för den oskyldige? 3) Tillåter 1 Tim. 3:2 och Tit. 1:6 att en församlingsföreståndare (episkopos) gifter om sig efter att ha blivit bedragen och/eller illvilligt övergiven? Jag fortsätter att kommentera enligt det mönstret.

1) Tillåter Matt. 19:9 skilsmässa och omgifte för den oskyldige?

Vigilius frågar om all form av otukt enligt mig innebär att äktenskapsbrott begås, och att därmed den bedragne har rätt till skilsmässa och omgifte. Förmodligen har han Matt. 5:28 i åtanke, eftersom Jesus där stämplar otuktiga tankar som äktenskapsbrott. Man kan fråga sig var gränsen går. Om äktenskapet kan brytas p.g.a. otuktiga tankar, är inte i så fall alla äktenskap brutna? Mitt svar är att Jesus i bergspredikan driver lagen *andligt* och avslöjar åhöraren som syndare inför Gud. Men äktenskapet är en *världslig* ordning (Matt. 22:30) som reglerar det mänskliga samlivet på jorden. Därför bryts äktenskapsförbundet *de facto* endast

vid den yttre överträdelsen. Det är förvisso synd att bryta äktenskapet ”i hjärtat”, att ha otillåten begärelse (Matt. 5:28), men endast den i handling realiserade synden bryter äktenskapsförbundet – precis som endast det i yttre handling begångna mordet förtjänar jordiskt straff, trots att Jesus säger att redan hatet är att likställa med mord (Matt. 5:22).

Jag får därmed anledning att precisera vad jag menade med, att *porneia* åsyftar ”alla typer av sexuella handlingar som faller utanför äktenskapet” i Matt. 19:9. Jag menade endast det som fullbordas i yttre handling (att ha sexuellt umgänge med någon annans kvinna/man, att besöka en prostituerad, att ha homosexuellt umgänge o.s.v. – förmodligen kan även sexuellt umgänge under trolovningstiden inkluderas i denna lista). Med denna precisering från min sida blir det tydligt, att jag har samma uppfattning som Martin Chemnitz, som säger, att ”endast om könsumgänge med någon annan person äger rum, begås äktenskapsbrott”.

Vigilius frågar varför (enligt mig) inte också den skyldiga parten, som begått otukt, får gifta om sig. Vore inte det den logiska följden ifall äktenskapet blivit brutet och alltså har upphört? Som svar på detta menar jag att den som brutit äktenskapet genom sitt handlande mot sin äkta make/maka inte passar för ett nytt äktenskap, i synnerhet om han eller hon är obotfärdig. Genom ånger och förlåtelse kan dock äktenskapet, som han/hon brutit, återupprättas. Det är den mest önskvärda och kristliga lösningen. I sådana fall behövs inte någon ny vigselakt, utan endast att den bedragna parten förlåter och tar sin make/maka tillbaka. Om parterna efter syndabekännelse och förlåtelse vill förnya sina äktenskapslöften så står det enligt min mening dem fritt att göra det.

Vigilius argumenterar för att äktenskapet är oupplösligt utifrån det faktum att Guds förbund med oss består, trots vår synd. Äktenskapet på jorden är ju en avglans av Guds förbund med sin brud, d.v.s. oss kristna. Vigilius menar därför, att ”om det är en parallellitet mellan Guds pakt med sin brud och förhållandet mellan en brudgum och en brud hos oss människor, så upplöser inte otroheten förbundet”. Mitt svar är att den parallellitet som Bibeln målar upp (t.ex. Ef. 5:21–33) inte är fullständig och därför kan man inte pressa fram alltför långtgående slutsatser utifrån den. Exempelvis består förbundsrelationen mellan Herren och Hans brud efter de kristnas kroppsliga död (Upp. 20:4), medan förbundet mellan makar avslutas när den ena parten dör (Rom. 7:2, 1 Kor. 7:39).

Vigilius menar vidare, att lärjungarnas reaktion på Jesu undervisning om äktenskapet (Matt. 19:10) indikerar att Jesus hade en mycket sträng

syn på äktenskapet. Jag har i mitt tidigare genmäle på Vigilius artikel hävdad, att lärjungarnas reaktion kan förklaras med att de trodde att Jesus skulle ha samma uppfattning om skilsmässa och omgifte som den liberala läraren Hillel, vilket visade sig inte vara fallet. Vigilius argumenterar mot detta, att lärjungarna vid detta tillfälle, efter tre års undervisning, borde ha vetat bättre än att tro att Jesus skulle ha en liberal syn på skilsmässa och omgifte. Mitt svar härvidlag är att lärjungarna påfallande ofta visade sig oförstående angående Jesu undervisning, även mot slutet av deras treåriga undervisning (Matt. 16:11, Mark. 9:32, Joh. 14:9, Apg. 1:6).

Till Vigilius argumentation för "trolovningsteorin" hör att otuktsklausulen endast finns med i Matteusevangeliet (Matt. 5:32 och 19:9), som främst riktar sig till en judisk läsekrets. Tanken är att Matteus p.g.a. denna sin läsekrets skulle ta upp ett specifikt judiskt problem: *Vad gäller om den trolovade ertappas med otukt?* Utan att vara vidare insatt i den antika romerska lagstiftningen ifrågasätter jag att den judiska seden med trolovning var unik i förhållande till hedningarna. Trolovning förekom även i den allmänna romerska kulturen och lagstiftningen, där den unge mannen/pojken och den unga kvinnan/flickan, som antingen själva lovat sig till varandra, eller av sina föräldrar blivit lovade varandra, kallades *sponsus* respektive *sponsa*. Min uppfattning är att "trolovningsteorin" vilar på lös grund och spekulativa antaganden.

Bäst är att låta *porneia* (otukt) och otuktsklausulen behålla sin normala innebörd. Då blir betydelsen av Jesus ord att skilsmässa är något ont som går på tvärs mot Skaparens vilja (Matt. 19:5). Men liksom Mose tillät skilsmässa och omgifte (5 Mos. 24:1) p.g.a. människornas hårda hjärtan (Mat. 19:8), tillåter även Jesus skilsmässa och omgifte – men endast för den oskyldiga parten p.g.a. *porneia*.

2) Tillåter 1 Kor. 7:15 skilsmässa och omgifte för den oskyldige?

Jag har redan argumenterat för varför 1 Kor. 7:5 tillåter den illvilligt övergivne att gifta om sig och ska inte upprepa mig. Här ska jag endast besvara två invändningar från Vigilius.

a) Vigilius menar, att den frihet som omnämns i 1 Kor. 7:15 antingen innebär en frihet från äktenskapsbandet (min ståndpunkt) *eller* en frihet från kravet att försöka bevara äktenskapet genom att hålla kvar den otroende maken/makan (Vigilius egen ståndpunkt). Det tycks mig vara en falsk dikotomi att ställa upp dessa två alternativ som uteslutande

varandra. Jag tror att friheten som Paulus talar om innebär *dels* en frihet från äktenskapsbandet och *dels* (eller *därmed*) en frihet från kravet att motsätta sig skilsmässan som den otroende vill genomdriva. De två alternativen motsäger inte varandra, utan hänger tvärtom nära samman.

b) Vigilius avslutar sin argumentation mot att 1 Kor. 7:15 tillåter omgifte med att rada upp en rad bibelställen, som förbjuder skilsmässa så länge maken/makan lever; 1 Kor. 7:39, Rom. 7:2 och Luk. 16:18. Sedan ställer han denna fråga: ”Varför ska inte dessa klara texter vägleda oss, utan tvivelaktiga slutledningar av 1 Kor. 7:11 och 7:15?” Mitt svar blir detsamma som jag redan skrev i min reaktion på den ursprungliga artikeln i Til Liv 2022:3:

”Det finns en allmän regel, som förbjuder skilsmässa och omgifte. Denna regel uttalas på flera ställen i NT. Och så finns det undantag från den allmänna regeln, som uttalas av Matteus (men även av Paulus i 1 Kor. 7:15 för en annan orsak än otukt). Där otuktsklausulen saknas, måste den suppleras: Det kortare ska förklaras genom det längre och den allmänna regeln ska inskränkas genom de undantag som ges på andra ställen.”

3) Tillåter 1 Tim. 3:2 och Tit. 1:6 en församlingsföreståndare (episkopos) att gifta om sig efter att ha blivit bedragen och/eller illvilligt övergiven? Här har jag inga ytterligare kommentarer till Vigilius skrivelser. Istället vill jag ta tillfället i akt att som exempel på hur man bedömer prästers skilsmässor i bibel- och bekännelse trogna lutherska kyrkor citera från Wisconsin synodens hemsida, där man besvarar inkomna frågor.

Fråga: Kan en pastor vara frånskild och fortsätta med att vara pastor i er (WELS) kyrka? Eller gifta om sig och vara pastor?

Svar: En skilsmässa diskvalificerar inte nödvändigtvis och automatiskt en man från pastorsämbetet. Det finns en rad okända faktorer i din fråga. Vilka var omständigheterna kring skilsmässan? Var pastorns fru otrogen mot honom (Matt. 19:9) eller övergav honom (1 Kor. 7:15)? Var pastorn skyldig till otrohet eller övergivande?

Det kan verkligen finnas omständigheter kring en skilsmässa som gör att en pastor diskvalificerar sig för det offentliga ämbetet. Det kan finnas andra omständigheter kring hans skilsmässa som gör att pastorn inte gjort sig skyldig till synd, men ändå är det bäst för den

evangeliska tjänsten om han säger upp sig från just den anställningen – vare sig han tänker gifta om sig eller inte. Det kan finnas ytterligare omständigheter som gör att den pastor som blivit övergiven av sin hustru kan gifta om sig och fortsätta att tjäna i det offentliga ämbetet.

Olika faktorer som dessa gör att vi alltså inte kan ge ett enkelt ”ja” eller ”nej” som svar på din fråga” (”Pastors and divorce”, frågespalten finns elektroniskt tillgänglig här: <https://wels.net/faq/pastors-and-divorce/>).

Slutord

Avslutningsvis vill jag återigen citera den lutherska bekännelsens ord, som redan våra naturliga förnuft instämmer i, och som jag menar bekräftas av Jesu och Pauli undervisning: ”Orättfärdig är också den förordningen, som vid äktenskapsskillnad förbjuder den oskyldiga parten att gifta sig” (*Om påvens makt och överhöghet*, par. 78, SKB, s 353).

Lars Borgström

Frågor och svar

Fråga: Jag har svårt att förstå varför Jesus som var syndfri lät sig döpas av Johannes Döparen. Det var ju ett dop för syndare till syndernas förlåtelse. Jag behöver hjälp att förstå detta.

Svar: Det är nog många som har haft svårt att förstå varför Jesus lät sig döpas. T o m Johannes Döparen hade det. Han försökte hindra Jesus från att bli döpt och sa: ”Jag behöver döpas av dig – och du kommer till mig!” (Matt 3:14). Ett bra svar på din fråga finns i Niels Laaches *Husandagts-Bog. Bibelstykker med Betragtninger til hver Dag* (1883). Niels Laache (1831–92) skrev flera teologiska böcker och blev biskop i Trondhjems stift 1883. För mig var han helt okänd tills jag nyligen tog del av hans kommentar till Matt 3:13–17, citerat i Lutherska bekännelsebrevet den 14 mars. Jag återger hans kommentar, här översatt till svenska med några tillägg inom klammer:

Jesus blev invigd till vår överstepräst, profet och kung. Till överstepräst: Han som inte visste av synd blir gjord till synd för oss. Den rättfärdige har trätt in mitt bland syndare, och det heter: ”Se Guds Lamm som tar bort världens synd.” Han döps in i vårt syndatillstånd för att sona synden genom att lida döden. Med sitt dop börjar han smärtornas väg. Till profet: Fr o m dopet går han omkring och undervisar om sanningen, mäktig i ord och gärningar inför Gud och allt folket. Med sin undervisning uppenbarar han himlen på jorden. Till kung: Nu börjar på allvar kampen mot djävulen, som angriper honom ända tills han genom uppståndelsen vinner en fullbordad seger över dödens furste. Smord till vår överstepräst, profet och kung får han här i dopet vittnesbördet att han är Guds älskade Son. ”I honom har jag min glädje.”

Genom sitt dop inviger han vattnet till ett nådemedel för oss. Vilket härligt och dyrbart vatten som dopet nu har blivit! Kristi renande blod och hans uppståndelseliv är i vattnet. Det han blev för oss genom sitt

dop, det fick jag vid mitt dop. [Som min ställföreträdare] blev han döpt in i min synd, och jag blev döpt in i hans rättfärdighet. ”Alla ni som blivit döpta till Kristus har iklätt er Kristus”, säger Paulus [Gal 3:27]. Han som offrade sig i döden för att bli min Frälsare och som nu ber för mig på sin himmelska tron, han har blivit min och jag har blivit hans i det heliga dopet. Jag är förenad med honom. Han dog för mig och lever för mig, så i honom är jag död för synden [till ett liv] bort från synden. [”Eller vet ni inte att alla vi som är döpta till Kristus Jesus är döpta till hans död? Vi är begravda med honom genom dopet till döden för att leva det nya livet, liksom Kristus är uppväckt från de döda genom Faderns härlighet” (Rom 6:3–4).]

SE

Israel och yttersta tiden

Frågan om Israels plats i den yttersta tidens händelser förorsakar ofta förvirring. Det beror vanligen på att man inte förstår de gammaltestamentliga profetiornas plats och funktion. Därför är det angeläget att inleda med ett studium av profeternas språkbruk och hur de undervisade om Guds rike.

Pris: 40 kr

Biblicums förlag: <https://biblicum.nu>

Utblick över samtiden

Bön om Israels frälsning

Tidningen *Världen idag* 12/5 2023 har en stort uppslagen artikel med rubriken: ”En miljon deltar i 21 dagars bön om Israels frälsning.” Vi saxar ur artikeln:

”Initiativet kommer från *International House of Prayer. IHOP*, i amerikanska Kansas City. Det 21 dagar långa faste- och böneevenemanget, som pågår fram till pingstdagen, är tänkt att bli årligt återkommande. När *CBN News* intervjuade IHOP:s ledare Mike Bickle, i april, uppgav han att tusentals kristna rörelser världen över skulle förenas i bön för Israel från den 7 till den 28 maj. . . Då evenemanget är tänkt att bli årligt återkommande tror han att det kommer att fortsätta växa till så många som 100 miljoner deltagare på sikt.”

IHOP har valt att kalla sitt 21-dagars faste- och böneevenemang för *Jesaja 62-fastan*. ”Jag vet inte något kapitel som har mer gudomlig information om Guds syfte för Jerusalem än Jesaja 62”, säger Mike Bickle. Nyhetsbyrån *Religion News Service* förklarar att IHOP:s ledare ”yttrar ser fastan och bönen för Israel som något som kan påskynda Jesu återkomst”. ”Den andra tillkommelsen är faktiskt kopplad till att judarna säger ja till Jesus. Och att judarna säger ja till Jesus är relaterat till att hedningarna står upp för Guds syfte för Israel”, säger Bickle i en YouTube-video.

Missuppfattningar

Bakom ”Jesaja 62-fastan” och den tro som Bickle ger uttryck åt ligger flera missuppfattningar: dels att det ska ske en allmän judeomvändelse innan Jesus kommer tillbaka (ett ja till Jesus), dels att Guds sanna rike och Guds sanna Jerusalem tillhör den här världen, dvs att profetiorna i GT om Messias och frälsningen får en världslig uppfyllelse med ett jordiskt gudsrike.

Guds ord är tydligt: ”Även om ditt folk, Israel, vore som havets sand, så ska *bara en rest av det vända om. Förödelse är beslutad, en rättfärdig störtflod*” (Jes 10:22, Rom 9:27f). Det blir ingen allmän judeomvändelse, det är en grov feltolkning av Rom 9–11 (se skriften *Israel och yttersta tiden*, *Biblicums småskrifter* nr 18/2022, främst sid 23–29). Men Israels förstockelse är inte total. Det finns en rest, utvald av nåd, både bland judafolket och hednafolken.

Löftesordet om Davidssonen Messias och hans frälsningsgärning, nu fullbordat genom nya förbundet, är det enda som kan upptända tro i våra hjärtan. Därför ska evangeliet om Jesus Kristus och hans rike, som ”inte är av den här världen” (Joh 18:36), predikas för alla folk, för både judar och hednafolk. Evangeliet om Jesus Kristus, hans död och uppståndelse för alla syndares räkning, har makt att föda på nytt ovanifrån, så att till slut en stor skara som ingen kan räkna ”av alla folk och stammar och länder och språk” ska stå inför Guds himmelska tron och inför Lammet (Upp 7:9ff), när den här världen och alla dess riken fått sitt slut.

Endast Guds himmelska rike är ett evigt rike. Er himmelske Far vet vad ni behöver, säger Jesus. ”Sök först Guds rike och hans rättfärdighet, så ska ni få allt det andra också. Bekymra er alltså inte för morgondagen” (Matt 6:31–34). Människosönens välde ”är ett evigt välde som inte ska ta slut, och hans rike ska inte förstöras” (Dan 7:14).

Gud vill ingen syndares död. Han är sen till vrede och stor i nåd. ”Hela dagen har jag räckt ut mina händer mot ett trotsigt folk, som vandrar den väg som inte är god, som följer sina egna tankar, ett folk som ständigt kränker mig rakt i ansiktet” (Jes 65:2f). Trots ständig ohörsamhet erbjuder Gud i kärlek till oss syndare sin nåd och förlåtelse om och om igen. Men att inte lyssna till Guds löftesord (”Hör, så får er själ leva!”, Jes 55:3) kan till sist leda till Guds förstockelsedom (Jes 6:10, 13). Bara de som förtröstar på Herren och hans löftesord är hans sanna barn: ”Alla som härstammar från Israel är nämligen inte Israel, och alla Abrahams avkomlingar är inte hans barn... Det är inte de köttliga barnen som är Guds barn, utan löftets barn räknas som hans avkomlingar” (Rom 9:6–8).

Att påskynda Herrens dag, Jesu återkomst

Det finns ett bibelställe som talar om att ”påskynda” Herrens dag genom att leva ”heligt och gudfruktigt”, nämligen 2 Pet 3:10–13. Men det handlar inte om att påskynda *upprättandet av ett jordiskt gudsrike*

i samband med Jesu återkomst utan om den yttersta dagen då Jesus återkommer i härlighet och jorden och dess verk inte mer ska finnas till: ”Herrens dag kommer som en tjuv och då ska himlarna försvinna med våldsamt dån och himlakropparna upplösas av hetta *och jorden och dess verk inte mer finnas till*. När nu allt detta går mot sin upplösning, hur heligt och gudfruktigt bör ni då inte leva medan ni ser fram emot Guds dag och *påskyndar dess ankomst – den dag som får himlar att upplösas i eld och himlakroppar att smälta av hetta!* Men efter hans löfte ser vi fram emot nya himlar och en ny jord där rättfärdighet bor.”

Guds rike handlar inte om en jordisk, mänskligt upprättad stat och om stöd för en viss politik, sionistisk eller annan, om att hjälpa judar upprätta ett *jordiskt* gudsrike med Jesus som kung i ett jordiskt Jerusalem. ”Evangeliet om riket”, som Jesu lärjungar skulle sprida i hela världen och som GT:s Israel och Jerusalem skulle vittna om och peka fram emot, handlar om ett nåderike, om den syndaförlåtelse och frid som Messias vunnit åt oss genom sin ställföreträdande strafflidande, skuldbetalning och laguppfyllelse. Paulus skriver: *”Det nuvarande Jerusalem” lever i slaveri med sina barn. Men det himmelska Jerusalem är fritt, och det är vår moder”* (Gal 4:25–26).

Detta andliga nåderike finns redan nu där evangeliet om Kristus ljuder rent och klart och blir trott. Det är *ett andligt rike som ”inte kan ses med ögonen”* (Luk 17:20), ett rike man kommer in i genom att bli född på nytt ”av vatten och Ande” (Joh 3:5). Sions berg och Guds stad har de troende kommit till genom tron på Kristus utan geografisk förflyttning: *”Ni har kommit till Sions berg, den levande Gudens stad, det himmelska Jerusalem, till änglar i mångtusental, till en festgemenskap och församling av förstfödda som har sina namn skrivna i himlen”* (Heb 12:22–23). Detta Guds andliga rike blir synligt först när Jesus kommer åter i härlighet för att döma levande och döda. *De troende ser fram emot denna dag och vill påskynda dess ankomst*. De tror Jesu löfte: ”Den som hör mitt ord och tror på honom som har sänt mig, han har evigt liv. Han drabbas inte av domen utan har gått över från döden till livet” (Joh 5:24).

Jesaja 62

IHOP som arrangerat ”Jesaja 62-fastan” verkar inte ha förstått vad Jesaja undervisar om i kap 62. För en presentation av innehållet i Jesajabokens profetior och bokens enhetliga komposition och budskap, se min bok ”Jesajas bokrulle” (XP Media 2014). Här finns inte plats för en fullstän-

dig genomgång av Jesaja 62 utan jag begränsar mig till bara några punkter. Bakgrunden är: Jerusalem skulle vara fridens och rättfärdighetens stad men hade övergett Herren och blivit en prostituerad (Jes 1:4–5, 21). Enda räddningen är Messias ställföreträdande gottgörelse: ”Han blev genomborrad för våra brott, slagen för våra synder. Straffet blev lagt på honom för att vi skulle få frid, och genom hans sår är vi helade” (Jes 53:5). ”Du arma, så drabbad av stormar utan att få tröst. Se, jag ska mura dina stenar med spetsglans och lägga din grund med safirer. Jag ska göra dina tinnar av rubiner, dina portar av kristall och hela din ringmur av ädla stenar. *Alla dina barn ska bli Herrens lärjungar, och dina barns frid ska vara stor*” (Jes 54:11–13). ”Du ska kalla dina murar för frälsning och dina portar för lovsång. Solen ska inte mer vara ditt ljus om dagen, månen ska inte lysa dig med sitt sken. *Herren ska vara ditt eviga ljus, din Gud ska vara din härlighet*. Din sol ska inte mer gå ner, din måne inte mer avta, för Herren ska vara ditt eviga ljus och dina sorgedagar ska vara slut” (Jes 60:18–20).

- I 62:1–5 skildrar Jesaja kontrasten mellan det sanna Sion och det jordiska Jerusalem.
- Det sanna Sion ska inte skövlas av fiender (62:6–9).
- Det sanna Sions invånare är Herrens återlösta från olika folk (62:10–12).

SE

Gåvoredovisning 2023-01-23 – 2023-05-13

Onämnd 300, Sverre Brandal 710 NOK, Kurt Furubrink 500, Berthold Nilsson 1000, Waljö 200, Bjarte Edvardsen 200, Turid Welde 1000 NOK, Helga Dahlskog 4 EUR, Madeleine Krieger 250, Thomas Wahlgren 2000, Magnus Hansson 1000, Gunnar Åkerström 500, Elsa Svensson Hansson 250, Ulf Westerberg 2000, Onämnd 250, Lutherska Imanuelförsamlingen 1000, Bjarte Edvardsen 200, Waljö 200, Berthold Nilsson 1000, Gunnar Juelsson 250, Ingegerd Öberg 350, Nina Hansson 500, Mariann Karlsson 750, Helga Dahlskog 40 EUR, Gunnar Åkerström 200, Bengt Sjödén 500, Martin Wihlborg 500, Birger Kvilhaugsvik 750 NOK, Onämnd 300, Berthold Nilsson 1000,

Seth Erlandsson

Israel och judarnas återvändande i vår tid

Många har vänt sig till Biblicum med frågor om Israel och judarnas återvändande i vår tid. Hur ska de bibliska profetierna tolkas? Vad är den rätta uppfyllelsen? Varför är förvirringen så stor när det gäller profetiernas tolkning? Den här skriften vill ge svar på dessa frågor.

Pris: 30 kr.

Köp för utdelning med mängdrabatt: 5 ex för 100 kr, 10 ex för 150 kr

Biblicums förlag: <https://biblicum.nu>

Waljö 200, Bjarte Edvardsen 200, Hans Eklind 500, Christian Malm 180, Helga Dahlskog 40 EUR, Till Anders Robertssons minne Seth & Birgitta 500, Gunnar Åkerström 200, Heidi Aho 1100, Lilian Kullenberg 1000, Lars Isaksson 250, Onämnd 300, Torsten & Elisabeth Carlsson 1000, Bjarte Edvardsen 200, Berthold Nilsson 1000, Waljö 200, Christian Malm 300, Hans Eklind 300, Nina Hansson 500.

Till Bosse Larssons minne: Ingemar Eliasson 500, Waljö 500, Seth & Birgitta 500.

Stiftelsen Biblicum tackar varmt för alla gåvor. "HERRENS ord är rena ord, silver luttrat i degel av jord, renat sju gånger" (Ps 12:7). Herre, helga oss i sanningen, "ditt ord är sanning" (Joh 17:17).

Sommarens nyhet:

Lärobok i bibelkunskap och kristen tro

Av Lars Borgström

En bok för kristna gymnasier, men också för bibelskolor, församlingars bibelgrupper och självstudier.

475 s, danskt band.
Pris: 275 kr. Fråga efter mängdrabatt!

Biblicums förlag:
<https://biblicum.nu>

LARS BORGSTRÖM har med ett flertal böcker och artiklar gjort sig känd som en aktiv och orädd författare inom det teologiska området. Att som en bibeltroende lärare skriva en lärobok i "Religionskunskap – specialisering" kan synas vara en stor utmaning, men författaren tar sig frimodigt an uppgiften. Även om han beaktar nödvändiga alternativa åskådningar, som i den kontroversiella Palestinaproblematiken, kyrka och sakrament samt abortfrågan, vilken lyfts fram i det avslutande kapitlet med etiska frågeställningar, hör det till bokens stora förtjänster att de bibliska vittnesbörderna inte göms undan utan stöds med en saklig och vetenskapligt väl underbyggd argumentation.